

Usporedba obrazovanja školskih knjižničara u Hrvatskoj i Poljskoj

Jagačić, Valentina

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:882789>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-04**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
Ak. god. 2020./2021.

Valentina Jagačić

**Usporedba obrazovanja školskih knjižničara u Hrvatskoj i
Poljskoj**

Diplomski rad

Mentorica: dr. sc. Mihaela Banek Zorica, red. prof.

Zagreb, srpanj 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Zahvaljujem se svojoj mentorici dr. sc. Mihaeli Banek Zorici, red. prof., profesorici na Fakultetu Adama Mickiewicza u Poznańu dr. Ewelini Poniedziałek, knjižničarima Renati Mihalić-Dobrić i Łukasz Albinu Wawryniuku te studenticama iz Poljske i Hrvatske. Navedene su osobe svojim doprinosom pomogle u stvaranju ovog diplomskog rada.

Sadržaj

Sadržaj.....	iv
1. Uvod.....	1
2. Nastanak knjižnične znanosti i početak formalnog obrazovanja knjižničara	2
2.1. Prijelaz knjižnične znanosti u informacijsku znanost	3
3. Obrazovanje knjižničara u Hrvatskoj.....	5
3.1. Početak službenog obrazovanja knjižničara.....	5
3.2. Zvanje knjižničara	5
3.3. Obrazovni program i cjeloživotno obrazovanje	6
4. Obrazovanje knjižničara u Poljskoj	8
4.1. Razdoblje okupacije	8
4.2. Razdoblje međuraća i rat.....	8
4.3. Razdoblje PRL-a	9
4.4. Obrazovanje na akademskoj razini do 1990. godine.....	9
4.5. Obrazovanje na srednjoj razini.....	10
4.6. Stručno usavršavanje knjižničara	10
4.7. Knjižničarsko obrazovanje u III. Republici	10
5. Obrazovanje školskog knjižničara u Hrvatskoj	12
5.1. Uloga školskog knjižničara	12
5.2. Dvostruka uloga školskog knjižničara	12
5.3. Obrazovanje	13
5.4. Stručna sprema školskih knjižničara.....	14
5.6. Filozofski fakultet u Zagrebu.....	14
5.6.1. Smjer školskog knjižničarstva	15
6. Obrazovanje školskog knjižničara u Poljskoj	17
6.1. Kvalifikacije školskog knjižničara.....	18

6.2.	Fakultet Adama Mickiewicza u Poznanju.....	19
6.2.1.	Nastanak školskog bibliotekarstva na Fakultetu Adama Mickiewicza u Poznanju. 19	
6.2.2.	Fakultet Adama Mickiewicza u Poznanju danas	19
7.	Školsko knjižničarstvo	21
7.1.	Očekivanja od školskih knjižničara.....	21
7.2.	Uloga i zadaci školskih knjižničara.....	22
7.2.1.	Osposobljavanje za kritičko mišljenje	23
7.2.2.	Odgajanje aktivnih korisnika informacija.....	23
7.3.	Tehnološki napredci i njihov utjecaj na knjižničarstvo	24
8.	Zakoni za školske knjižnice u Poljskoj i Hrvatskoj	26
8.1.	Poljski standardi za školske knjižnice	26
8.1.1.	Uloga školske knjižnice prema standardima u Poljskoj	26
8.1.2.	Školski knjižničar prema standardima u Poljskoj	27
8.2.	Hrvatski standard za školske knjižnice	27
8.2.1.	Knjižnična građa prema standardima u Hrvatskoj.....	28
8.2.2.	Knjižnično osoblje prema standardima u Hrvatskoj.....	28
9.	Istraživanje.....	29
9.1.	Intervju apsolventice bibliotekarstva	29
9.2.	Intervju školskog knjižničara	31
9.3.	Potreba za promjenom.....	33
10.	Zaključak.....	36
11.	Literatura.....	38
12.	Popis tablica.....	40
13.	Prilozi.....	41
	Sažetak	47
	Summary	48

1. Uvod

U ovom diplomskom radu bavit ćemo se temom obrazovanja školskih knjižničara, odnosno usporedit ćemo obrazovanje koje prolaze školski knjižničari na hrvatskom fakultetu s obrazovanjem koje dobivaju studenti knjižničarstva na poljskom fakultetu. Zbog mnogobrojnih razlika koje postoje kada je u pitanju obrazovanje školskih knjižničara u Poljskoj, a isto tako i u Hrvatskoj, u ovom će se radu kao uzorak za istraživanje koristiti podaci vezani uz Filozofski fakultet u Zagrebu i Fakultet Adama Mickiewicza u Poznanju¹.

Osim toga predstaviti će se relevantni podaci iz literature koja govori o obrazovanju knjižničara općenito u ranije navedenim zemljama te o školskom knjižničarstvu. Ovo je važno kako bismo dobili cjelokupnu sliku o tome kako je samo obrazovanje knjižničara evolviralo, zašto je studij (školskog) knjižničarstva takav kakav jest, kako je znanje sa studija primjenjivo u praktičnom radu u školskim knjižnicama te koja su postignuća, a gdje postoji potreba za dodatnim napredovanjem.

Ono što je zanimljivo u ovome radu jest pogled koji dobivamo iz perspektiva dviju europskih zemalja koje u svojim obrazovnim sustavima imaju mnogo toga zajedničkog, a s druge strane lako uočavamo i razlike kada se dublje pozabavimo ovom temom.

¹ Fakultet Adama Mickiewicza službeno se nalazi u Poznanju, ali njegova podružnica u kojoj se nalazi katedra za školsko knjižničarstvo nalazi se u Kaliszu.

2. Nastanak knjižnične znanosti i početak službenog obrazovanja knjižničara

U Europi se tek u 17. stoljeću počinje nazirati začetak razvoja moderne knjižnične znanosti. U to doba javlja se potreba za klasifikacijom i organizacijom znanstvene literature koja se naglo počinje gomilati.

Težnje za formalnim oblicima obrazovanja knjižničara isprva se javljaju tijekom 19. stoljeća u teorijskom diskursu europskih autora, ali i u vidu prvih institucija za obrazovanje arhivista i knjižničara u Francuskoj, Španjolskoj i Portugalu. Vidni porast broja narodnih knjižnica i njihove građe zahtijevao je vještine organizacije te upravljanja zbirakama (Erl Šafar 2018, 221).

Dotadašnja je knjižničarska izobrazba bila u obliku tečaja, poduke ili kao pomoćna povijesna disciplina, no to prestaje biti dovoljno. Primarnom potrebom postaje obrazovanje knjižničara na formalan način kako bi knjižničar usvojio odgovarajuće znanje i vještine. Knjižničar je „*do pojave formalnog obrazovanja (...) stručno znanje stjecao jedino kroz vlastito iskustvo u praksi, čitanjem stručne literature*“ (Erl Šafar 2018, 222).

U 19. stoljeću sve se više podupire ideja visokoga obrazovanja kako bi se povećala produktivnost radnika u sferi primijenjenih djelatnosti, što dakako nije zaobišlo niti knjižničarsku djelatnost koja već ranije počela stremiti ka profesionalizaciji svoje profesije.

Godine 1887. Melvil Dewey započeo je s profesionalizacijom knjižničarske djelatnosti tako što je osnovao prvu školu za izobrazbu knjižničara *School of Library Economy* na *Columbia College* u New Yorku. Program škole sastojao se od dva glavna područja: knjižnične ekonomije i bibliografije. Ipak Deweyevoj školi zamjeralo se što nije postojao uvjet o prethodno stečenoj diplomu za upis te program koji je bio izrazito usmjeren na tehničke dijelove struke čime se nije mnogo razlikovao od postojećih programa koji su bili poput dotadašnje obuke. Također se smatralo da Deweyev program nije bio dovoljno istraživački orijentiran zbog čega Ostler i Dahlin zaključuju da takav pristup obrazovanju, bez odgovarajućeg teorijskog uporišta, neće omogućiti rješavanje problema koje će nametnuti novo informacijsko doba.

Početak dvadesetog stoljeća se i u mnogim europskim gradovima osnivaju škole, a knjižničarsko društvo ostaje važnim čimbenikom u obrazovanju knjižničara. „*No, sam proces profesionalizacije obrazovanja u punom će se smislu intenzivirati tek u godinama nakon Drugog svjetskog rata, i to posebice 1960-ih.*“ (Erl Šafar 2018, 224).

Velik značaj u profesionalizaciji knjižničarstva leži u osnutku *Graduate Library School* na Sveučilištu u Chicagu. Danas se smatra da je osnutak ove škole temeljito promijenio samu struku i smjer knjižničarskog obrazovanja. Ova je škola ponudila prvi poslijediplomski program na području knjižničarske znanosti te je u prvom redu bila orijentirana na proučavanje odnosa između korisnika i knjiga. Njezin je program bio orijentiran na teoriju i istraživanja, a poseban je fokus, umjesto na knjižničnu ekonomiju, stavljen na korisnika knjižnice.

2.1. Prijelaz knjižnične znanosti u informacijsku znanost

Daljnji razvoj knjižnične znanosti uvelike će determinirati nove tehnološke prilike 50-ih godina 20 stoljeća. U ovome razdoblju informacijska i komunikacijska tehnologija doživljava snažan napredak, ali ujedno i informacijsku eksploziju koja rezultira pojačanim ulaganjem u znanstvena istraživanja na području organizacije i pretraživanja informacija te razvojem eksperimentalnih sustava. Utjecaj tehnologije nije zaobišao „*ni tradicionalno knjižničarstvo koje će, upravo zahvaljujući razvoju računalne tehnologije, na planu standardizacije i ustrojstva same djelatnosti doživjeti monumentalne promjene.*“ (Erl Šafar 2018, 226). Zbog brzorastuće tehnologije javlja se potreba za kvalitetno obrazovanim stručnjacima, što izravno utječe na knjižničarsko obrazovanje. Knjižničarske škole, u želji da prate tehnološke napretke, mijenjaju svoje obrazovne programe iz knjižnične znanosti u knjižničnu i informacijsku znanost. Škole osim promjene samog programa, počinju sve više uvoditi i termin *informacija*, što ukazuje na „*promjenu fokusa s dotadašnjeg koncepta knjižnice, koji se odnosio na područje uže specijalnosti, često unutar tradicionalnih okvira, na novi koncept obrazovanja za šire područje informacijskoga sektora.*“ (Erl Šafar 2018, 227).

Knjižničarska izobrazba uzimala je u obzir modernizaciju i razvoj informacijske i komunikacijske tehnologije što je prouzrokovalo napretkom u cjelokupnom obrazovnom pristupu brojnih škola. „*Da bi se održali i sudjelovali u razvoju društva kao zajednice i čovječanstva uopće, struka je stalno u preispitivanju i logičkom stapanju nove informacijske tehnologije s tradicionalnim informacijsko-knjižničarskim pristupom.*“ (Lasić-Lazić 1999, 4) U programima su tradicionalni elementi i dalje bili snažno prisutni, ali je vidljiv i velik utjecaj tehnologije iz 1990-ih godina, primjerice kada su u pitanju nova znanja i vještine na području pretraživanja i razvoja baza podataka, organizacije informacija, zaštiti rijetke građe, interakcije čovjeka i stroja.

Kada je u pitanju obrazovanje knjižničara u Europi onda nailazimo na podatak kako se obrazovni program knjižničarstva razlikuje u svakoj državi. Osim izrazite diferencijacije,

prema Audunson, problem predstavlja i nepostojanje nadređenog tijela koje bi provodilo akreditaciju škola. Ipak, europskom obrazovnom sustavu je zajedničko to da se većina knjižničarskog obrazovanja tradicionalno odvija na sveučilišnoj razini, a također možemo uočiti i određen stupanj istovjetnosti u samim programima škola. Prilikom istraživanja provedenog na državama koje su se kandidirale za članstvo u Europskoj uniji, zabilježen je pozitivan trend prilagodbe obrazovnih programa novim uvjetima tržišta rada i standardima profesije, kao i polagano prihvaćanje promjena potaknutih Bolonjskim procesom (Erl Šafar 2018, 231).

Iako su razlike u obrazovnom programu Europe sveprisutni te stvaraju određenu prepreku međunarodnoj suradnji, početkom su tisućljeća zabilježeni mnogobrojni oblici suradnje u programima za akademsku mobilnost, zajedničke istraživačke radove ili partnerske programe. Također, jedno od područja na kojem bi europske visokoškolske ustanove mogle surađivati je i plan izrade usklađenog programa za digitalno knjižničarstvo koje je sve prisutnije u suvremenom obrazovnom sustavu.

3. Obrazovanje knjižničara u Hrvatskoj

3.1. Početak službenog obrazovanja knjižničara

Zbog velike potrebe za osobljem u knjižnicama svih vrsta dugo je godina profesionalizacija knjižničara bila osuđena na razne oblike nesustavnog školovanja. „*Da bi stekli zvanje od zaposlenih se nisu zahtijevala veća znanja, pa se nije moglo očekivati da se u poslu smatraju profesionalcima.*“ (Lasić-Lazić 1999, 7). Ipak, situacija se s vremenom mijenja u knjižničnoj zajednici te dolazi do uviđanja potrebe za kompleksnim i stalnim obrazovanjem, pripremom za razvoj struke.

Školovani su se knjižničari zapošljavali najprije u Sveučilišnoj knjižnici, a potom i u drugim vrstama knjižnica. Stručno obrazovanje se u početku stjecalo na seminarima za stručne ispite, koji su sustavno provedeni od 1951. godine, a potom na Studiju bibliotekarstva (Pedagoška akademija u Rijeci 1967-1978), na dodiplomskom studiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu od 1976/77), na srednjoškolskoj razini III i IV razredi od 1977/78 -1987/88). Studij za znanstveno istraživačko zvanje uspostavlja se i izvodi na postdiplomskoj razini najprije na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu, od 1961 do 1980 na Sveučilištu u Zagrebu, na Fakultet organizacije i informatike u Varaždinu od 1987/88 do 1991/92 te na Filozofskom fakultetu u Zagrebu od 1993/94. (Tadić 1994. u: Stojanovski 2000, 10)

Danas u Hrvatskoj postoji mogućnost redovnog školovanja za zvanje diplomiranog knjižničara na Odsjeku za informacijske znanosti na Filozofskom fakulteta u Zagrebu, Filozofskom fakulteta u Osijeku te Sveučilištu u Zadru. Uz to omogućen je i redovni, odnosno vanredni, dodiplomski studij knjižničarstva. Na istom odsjeku postoji i postdiplomski studij za stjecanje akademskog zvanja magistra i doktora informacijskih znanosti. (Stojanovski 2000, 10)

3.2. Zvanje knjižničara

Ovisno o stupnju obrazovanja knjižnični djelatnici u Hrvatskoj mogu steći zvanje pomoćnog knjižničara, knjižničara, diplomiranog knjižničara te viša stručna zvanja: višeg knjižničara i knjižničarskog savjetnika.

Zvanja višeg knjižničara i knjižničarskog savjetnika stječu se zadovoljavanjem određenih uvjeta (godine rada u struci, doprinos struci), nakon čega djelatnik može podnijeti molbu Hrvatskom knjižničnom vijeću pri kojem djeluje stalno Povjerenstvo za predlaganje dodjele zvanja višeg knjižničara i knjižničarskog savjetnika. Povjerenstvo na temelju recenzija odlučuje o dodjeli višeg zvanja, a postupa u skladu s Poslovníkom.

Knjižnični djelatnici bez stručnog obrazovanja moraju u određenom roku upisati dodiplomski dopunski studij knjižničarstva na Filozofskom fakultetu, odnosno položiti stručni ispit u roku od 2 godine od dana zasnivanja radnog odnosa. Stručni ispiti polažu se pred ispitnom komisijom koju imenuje Hrvatsko knjižnično vijeće.

3.3. Obrazovni program i cjeloživotno obrazovanje

Lasić-Lazić i Slavić (2000.) smatraju da sadržaji koje budući knjižničari trebaju steći kroz redovito školovanje trebaju biti općenitiji i univerzalno primijenjeni za sve vrste knjižničarskih poslova i sve vrste knjižnica. Na količinu činjenica i praktičnih vještina koja će budući stručnjaci steći školovanjem gleda se isključivo kao na dio profesionalnog oblikovanja i profesionalnih kompetencija.

Akademsko obrazovanje daje široko primjenjivo i univerzalno znanje i ima zadatak pripremiti buduće bibliotekare za cjeloživotno učenje te u njih stvoriti svijest o potrebi za trajnim praćenjem promjena u profesiji, razvojem sposobnosti uočavanja, analiziranja i sagledavanja problema u području profesionalnih znanja. *„Školovanje knjižničara na akademskoj razini pruža osnovu za razvoj bibliotekarstva u znanstvenom i profesionalnom smislu i samo na taj način može zadovoljiti zahtjeve koji se pred profesiju postavljaju.“* (Lasić-Lazić 1999, 7).

Prema Aleksandri Horvat zajednica koja odlučuje o stručnom školovanju knjižničara mora voditi računa o sljedećim čimbenicima:

- 1) Izgradnji i usustavljanju stručnog nazivlja. Ono mora biti normirano i uvriježeno kao jezik struke, razumljivo i jednoznačno.
- 2) Osposobljavanju studenata da mogu primjereno čitati, tumačiti, sažimati i raščlanjivati tekst.
- 3) Dosljednoj primjeni jedinstvenih kriterija za procjenjivanje istraživanja, studija te objavljenih radova.
- 4) Oblikovanju programa školovanja za generalista koji će moći raditi u bilo kojoj vrsti knjižnice, ali i na drugim srodnim poslovima.
- 5) Osposobljavanju studenata da prepoznaju vrijednosti, da kritički razmišljaju i procjenjuju svaki obavijesni izvor i pomagalo, njegovu uporabivost, svrhovitost i valjanost.
- 6) Osposobljavanju studenata za samoprosudbu koja će ih usmjeriti na daljnje bavljenje onim poslom i područjima za koje pokazuje posebnu sklonost i darovitost.
- 7) Privikavanje studenata na stalno, formalno i neformalno priopćavanje, saznavanje i razmjenjivanje obavijesti pisanim i/ili elektroničkim putem
- 8) Osposobljavanju studenata za cjeloživotno učenje i nakon završetka školovanja. (Horvat 1996, 136).

„Za struku je važno da u određenoj fazi razvoja i profesionalizacije, na određenoj razini organizacije obrazovanja formira obrazovna načela.“ (Lasić-Lazić 1999, 9) Na toj razini možemo razlikovati privremeno planiranje prije ostvarivanja politike i prateće planiranje koje se događa tijekom same provedbe obrazovnog programa. Rješenje za dobro knjižničarsko obrazovanje, stoga, nalazimo u permanentnom obrazovanju. Permanentnim obrazovanjem treba djelovati na kvalitetniji rad stručnjaka u budućem vremenu i poboljšati stanje u obrazovanju u onim segmentima u kojima je to moguće. „Razvoj obrazovanja gradi se jedino stalnim doživotnim učenjem koje u programima školskih knjižničara treba biti prioritet.“ (Šerić 2005, 154).

Za knjižničarsku se struku, kao ni za druge struke danas, ne može reći da je nakon završenog studija, završen i sam proces učenja te da knjižničar sa usvojenim znanjem za vrijeme studija može raditi do kraja svog radnog vijeka. Naime, opstanak struke uvjetovan je stalnim stručnim usavršavanjem, stoga je i sam cilj današnjeg obrazovanja knjižničara, osim pripreme za rad u knjižnici, osposobiti ga i za stalno samostalno učenje i stručno usavršavanje. Važno je kontinuirano praćenje razvoja tehnologije jer se tehnološke promjene događaju brže od promjena u obrazovnom programu. Modernizacija obrazovanja knjižničara ne ovisi samo o školi, programu i obrazovnom sustavu, već o okruženju i cilju obrazovanja koje određuje i društvo. Promjene u obrazovnom sustavu se stoga ne mogu provesti prije negoli ih velika većina ne prihvati. Tehnološke promjene „su tako brze da generacija koja izlazi iz obrazovnog procesa u radni proces dolazi sa zastarjelim znanjima, a u svom radnom vijeku promijeni i više tehnologija.“ (Lasić-Lazić 1999, 3).

Nakon završenog fakulteta knjižničari dolaze u knjižnice i pretpostavka je da tamo ostaju skoro puna tri desetljeća. U tom kontekstu Lasić-Lazić i Slavić (2000.) predlažu tri faze u skladu sa svjetskim trendovima koje odgovaraju na potrebu za kompleksnim i dugoročnim planiranjem očuvanja i razvoja profesije:

- 1) Potrebno je osvijestiti sve knjižničare o tehnološkim promjenama i njihovim posljedicama.
- 2) Knjižnično osoblje potrebno je trajno obučavati (permanentno obrazovanje).
- 3) Od redovnog školovanja očekuje se da knjižničari vladaju tehnološkim promjenama; da su sposobni adaptirati se na nove tehnologije; da se mogu razvijati djelatno i znanstveno; da imaju vještine za rad s korisnicima; da posjeduju stručna znanja o izvorima informacija i da mogu proizvoditi nove izvore; te da su sposobni kritički vrednovati i razvijati informacijska pomagala.

4. Obrazovanje knjižničara u Poljskoj

Kako bi se adekvatno objasnila tema izobrazbe knjižničara u Poljskoj, valja se osvrnuti na sam početak knjižničarske znanosti u Poljskoj i njezinu evoluciju kroz povijest.

4.1. Razdoblje okupacije

Početak knjižničarskog obrazovanja u Poljskoj započinje s nekolicinom predavanja na sveučilištima, gdje su profesori držali kolegije o bibliografskom zapisu, bibliografiji te vodili knjižničarske tečajeve. Ideje o knjižničarskom obrazovanju su preuzimali iz prosvjetne djelatnosti Komisije za narodnu edukaciju. Njihovi programi su se razlikovali ovisno o tome pod kojim se okupatorom nalazilo sveučilište. Poljska je u to vrijeme bila podijeljena između Rusije, Austrije i Pruske. Uspostavom Wiedeńskog kongresa, odnosno povratak prema ponovnoj slobodi Poljske, iznova se skreće pažnja na knjižničarsko obrazovanje.

Znanstvenici pripisuju veliku ulogu obrazovnom tečaju koji je u to vrijeme djelovao. Prvi su knjižničari obučavani po tadašnjem sistemu na „polu-višoj“ razini. Popularnost tečaja proizlazila je iz činjenice da su se knjižničarskom znanošću bavili veliki intelektualci toga doba, a u narodnim knjižnicama, udaljenima od znanstvenih sredina, bili su zaposleni radnici bez prethodne obuke.

Valja spomenuti i osnutak prve katedre za bibliotekarstvo na Fakultetu u Getyngu 1886. godine. Katedru je osnovao njemački znanstvenik Karol Dziatzko, koji je bio i prvi knjižničar 1901. godine u New Yorku. Krajem 19. stoljeća susrećemo se s dva modela knjižničarskog obrazovanja: (1) Njemačkom Katedrom u Getyngu (knjižničar-znanstvenik) i (2) praktičnim američkim knjižničarem Melvila Deweya. Takav način ostvarenja bibliotekarstva (znanstveni i praktični) vidljiv je i u suvremenim obrazovnim programima.

4.2. Razdoblje međuraća i rat

Nastanak Nezavisne države Poljske uzrokovao je i početak formalnog procesa obrazovanja knjižničara u Poljskoj. Nastaju prve knjižničarske škole, programi, ispiti i specijalizacije na tom području. Prva poljska katedra bibliotekarstva nastaje nakon rata. Nakon potpisivanja kapitulacije njemačke u Compiegneu i predaje ovlasti J. Piłsudskom nastaje Slobodno Poljsko sveučilište u Varšavi. Na odsjeku za pedagogiju *Slobodnog fakulteta* nastaje 1925. godine Studij za društveno-prosvjetiteljski posao, čiji je cilj bio knjižničarsko obrazovanje za narodne knjižnice.

U kasnijem razdoblju nastaju nove ustanove, koje su nastavile s načelima obrazovanja na „polu-višoj“ razini, kao na primjer *Dwuletnia Szkoła Pracownic Społecznych przy Polskiej*

Macierzy Szkolnej te *Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Bibliotekarska przy Bibliotece Publicznej m.st. Warszawy*.

Značajan trenutak za razvoj obrazovnog sustava knjižničara je uvođenje u znanstvene knjižnice obvezu polaganja stručnih knjižničarskih ispita 1. i 2. stupnja, zahvaljujući čemu je reguliran zakonski status radnika znanstvenih knjižnica, koji su do tada smatrani državnim službenicima. Zahvaljujući ispitima postajali su knjižničarima, a od 1935. uvedene su i pozicije: mlađeg i starijeg knjižničara, višeg knjižničara i kustosa.

4.3. Razdoblje PRL-a

U razdoblju nakon rata knjižničarsko obrazovanje dolazi do praga suvremenog bibliotekarstva. Knjižnična i informacijska znanost dosegle su novu razinu digitalizacije. Višesmjernje su prekvalifikacije vjerojatno najznačajnijim dijelom knjižničarskog obrazovanja nakon rata. Nastale su uglavnom nakon izmjena obrazovnog programa i reforma višeg školstva.

Za ovo je razdoblje značajna: uspostava bibliotekarskih katedri na akademskoj i srednjoj razini; zatim uvođenje obrazovnog modela s tri stupnja na višoj razini (studij, poslijediplomski studij, doktorski studij); uvođenje pozicije diplomiranih knjižničara; obnova stručnog ispita; te reforme i izmjene obrazovnog programa.

Nakon rata u Poljskoj dolazi do spontane rekonstrukcije znanstvenog, obrazovnog i kulturnog života, što je dakako podrazumijevalo i knjižničnu znanost.

Franciszek Łozowski ističe problem značajnog smanjenja broja kvalificiranih knjižničara nakon rata i hitnu potrebu za obrazovanjem sljedeće generacije knjižničara. Još od 1945. godine počinje postojati akademska razina knjižničarskog obrazovanja.

4.4. Obrazovanje na akademskoj razini do 1990. godine

U dvadesetom stoljeću u roku od nepune dvije godine bibliotekarstvo nastaje na deset novih sveučilišta, između ostalog, i na Fakultetu Adama Mickiewicza u Poznanju.

Izvještaj o stanju poljskih knjižnica iz 1973. godine, u kojem se govori o potrebi pojačavanja kvalifikacijskih zahtjeva i neophodnosti ujednačavanja programa knjižničarskog obrazovanja, doveo je do uspostave programa s dvije varijante: (1) matematički (bibliotekarski) i (2) humanistički (knjižnična znanost). Prvi je stavljao naglasak na kolegije kao na primer: statistika, matematika, organizacija i rukovodstvo; drugi na pedagogiju, sociologiju i književnost.

Od trenutka uvođenja petogodišnjeg studija (izvanrednog i redovnog), bibliotekarstvo se također uskladilo s drugim smjerovima pa se tako: sastojalo od deset semestara, a zatim deset ispitnih rokova. Karakteristika toga sistema bila je praksa koja se odvijala nakon I., II. i III. godine u različitim vrstama knjižnica te stručno usavršavanje (ili specijalizacija) koja se odvijala na temelju osobnog izbora između sedam mogućnosti, primjerice: školske i pedagoške knjižnice, informacijska znanost, narodne knjižnice, povijest knjiga itd. Specijalizacija za školske knjižnice je do 90-ih godina bila dostupna na šest fakulteta i četiri više škole.

Knjižničarske kvalifikacije moglo se steći i po završetku međuodsječkih studija, kao na primjer Fakultet Adama Mickiewicza. Studenti sa svih su smjerova na III. i IV. godini slušali 4 semestra bibliotekarskih kolegija i odrađivali praksu. Vrlo je popularan bio i dvosemestralni, odnosno trosemestralni postdiplomski studij koji je 60-ih otvoren, između ostalog, i na Fakultetu Adama Mickiewicza.

4.5. Obrazovanje na srednjoj razini

U poslijeratnom razdoblju nastavlja se knjižničarsko obrazovanje na srednjoj razini, koja je podrazumijevala sljedeće oblike: tečaj za radnike knjižnica (od 1945. godine), bibliotekarske (srednje) škole (od 1952. godine) – dnevna i večernja, dopisni tečajevi, više škole (studij bibliotekarstva).

4.6. Stručno usavršavanje knjižničara

Osim „samousavršavanja“ koje se sastojalo od čitanja znanstvenih članaka, istraživačkih radova i sl., najpopularniju formu stručnog usavršavanja organizirali su: Središnji centar za stručno usavršavanje učitelja i njegove podružnice, Poljsko knjižničarsko društvo te velike narodne i pedagoške knjižnice. Bili su to specijalizacijski tečajevi, ali i tematski, radionice, metodika itd. Školske knjižničare² u stručnom usavršavanju redovito stimulira sistem za napredovanje zaposlenih učitelja.

4.7. Knjižničarsko obrazovanje u III. Republici

Do ministarske odluke 2007. godine i dalje je postojalo školovanje na srednjoj i višoj razini, i dalje je bilo moguće polagati kvalifikacijske tečajeve i ponude za stručno usavršavanje.

Suvremene forme akademskog obrazovanja za knjižničare obuhvaćaju: redovni studij (preddiplomski i diplomski), izvanredni studij, poslijediplomski studij, međuodsječki studij za

² U Poljskoj se školski knjižničari nazivaju *nastavnici - knjižničari*.

studente III. i IV. godine nebibliotekarskih smjerova, specijalizaciju za nebibliotekarske smjerove, doktorske studije.

Po pitanju obrazovanja školskih knjižničara do 1994. godine postojalo je dvadeset formi obrazovanja, koje Andrzejewska klasificira u 4 grupe: (1) kratki školski tečajevi, (2) jednogodišnji ili dvogodišnji studij, (3) obrazovanje na srednjoj, poslijematuralnoj i višoj razini te (4) diplomski studij bibliotekarstva.

Apsolvent informacijskih znanosti i bibliotekarstva može biti zaposlen na radnom mjestu mlađeg knjižničara. Pozicije u poslu koje može steći su sljedeće: knjižničar, stariji knjižničar i kustos. Knjižničari koji nastavljaju s istraživačkim radom, drže predavanja, objavljuju članke te polože stručni ispit iz bibliotekarstva i informacijskih znanosti mogu postati diplomirani knjižničari. Školski knjižničari kada napreduju dobivaju iste titule kao i učitelji, a to su: stažist, učitelj na ugovor, stalni učitelj i diplomirani učitelj).

Danas su sve popularniji on-line tečajevi i e-učenje zbog niskih cijena, uštede vremena i široke dostupnosti informacija.

5. Obrazovanje školskog knjižničara u Hrvatskoj

Školski knjižničar je informacijski stručnjak u obrazovanju. Za obrazovanje prije svega mora imati znanja knjižnično-informacijske struke kako bi ostvario osnovne funkcije školske knjižnice, on mora slijediti nove tendencije u tom području te odgovoriti na upite svojih korisnika. Zahtjevi koji se postavljaju pred školskog knjižničara morali bi usmjeravati i pravce i sadržaje obrazovanja.

Posao koji obavljaju knjižničari u različitim vrstama knjižnica se razlikuje, a ovdje bi valjalo posebno istaknuti poziciju školskih knjižničara. Školski knjižničari, osim sadržaja koje moraju proći svi knjižničari, moraju proći i pedagoško-psihološko obrazovanje. Istovjetne potrebe na području informacijskih vještina i informacijske tehnologije su zajedničke kod obrazovanja svih vrsta knjižničara.

Škole danas traže od svih svojih djelatnika, a posebice od knjižničara, da budu stručnjaci koji će biti u stanju prepoznati informacijske potrebe školske zajednice i koji se znaju koristiti novom informacijskom tehnologijom za potrebe obrazovanja svojih korisnika.

5.1. Uloga školskog knjižničara

Svaka struka i stručnjaci kao pojedinci moraju biti spremni na stalno učenje, a to se, dakako, odnosi na samo knjižničarstvo, ali i na knjižničare koji imaju važnu ulogu u obrazovanju. Ova prosvjetiteljska uloga stavlja knjižnicu, koja je središte informacija i omogućuje dostupnost informacija svima, na vrlo visoko mjesto zbog njezine važnosti, ali i zahtjevnosti knjižničarske djelatnosti.

Specifična uloga školskih knjižničara *„ogleda se kroz sustave kojima pripadaju (odgojno obrazovnom, bibliotečno informacijskom) i zadaće koje zahtijevaju osmišljavanje obrazovne strategije za budućnost u kojoj školski knjižničari sudjeluju i kao oni koji moraju omogućiti ostvarivanje tih zadaća drugima, ali i obrazovati sebe za te zadaće.“* (Lasić-Lazić i Slavić 2000, 102). Očekivanja i odgovornost knjižničara je velika kako u pogledu vlastita obrazovanja tako i kod poučavanja drugih za vlastitu edukaciju i usavršavanje.

5.2. Dvostruka uloga školskog knjižničara

Školski knjižničari su prije svega kao zvanje-struka u dvojakoj funkciji. *„S jedne strane oni su informacijski stručnjaci-knjižničari, a s druge strane oni su i obrazovni djelatnici; izravno u procesu (školski knjižničari) ili kao oni koji stvaraju i posreduju informacije i znanja u i za obrazovanje.“* (Lasić-Lazić 1999, 4). Odgojno-obrazovni sustav je danas u sve većoj mjeri sustav za prijenos informacija i znanja. Interes tog sustava postaje informacijski aspekt

obrazovanja, a s obzirom na prožimanje nove informacijske tehnologije javlja se potreba za knjižničarem kao informacijskim stručnjakom koji je upućen u nove tehnološke promjene. „Školski knjižničari svojim znanjima, vještinama i sposobnostima uspijevaju profesionalno ispuniti zahtjeve svojih korisnika i zadaće koje im postavljaju oba sustava kojima pripadaju, školski i knjižnični.“ (Galić 2012, 216).

„Razvoj informacijske tehnologije mijenja i zahtjeve koji se postavljaju školskom knjižničaru...“ (Lasić-Lazić 1994, 106), što ujedno otvara i niz novih pitanja vezanih za knjižničarsko obrazovanje. Nove metode pohranjivanja informacija i znanja, učenja i poučavanja zahtijevaju od školskih knjižničara nova znanja i vještine. Informacijske potrebe školske zajednice traže od školskog knjižničara da pripremi svoje korisnike za društvo u kojem će živjeti, odnosno pouči ih poznavanju izvora i metoda korištenja izvora. „Time ponovo potvrđujemo (...) da samo zajedničkim promišljanjem i djelovanjem onih koji obrazuju i onih koji upošljavaju i samih knjižničara, profesija ima mogućnost svoga očuvanja i razvoja.“ (Lasić-Lazić i Slavić 2000, 106).

5.3. Obrazovanje

U obrazovnom je programu za knjižničara u Hrvatskoj dugo imala utjecaj njemačka knjižničarska tradicija prilagođena američko-engleskoj što je za naše obrazovne programe bilo pozitivno. Programi iz kojih su preuzimane novine u hrvatske programe bili su znak praćenja razvoja struke u svijetu. Ovo je ujedno omogućavalo diplomiranim studentima knjižničarstva u Hrvatskoj zaposlenje u inozemstvu na vrlo stručnim poslovima.

Bibliotekarstvo je mlada znanost u Hrvatskoj. „Kod nas su istraživanja malobrojna ili ako ih ima onda su ona prije svega važna za neka druga temeljna istraživanja, a rezultate u pojedinim segmentima koristi i bibliotekarska zajednica.“ (Lasić-Lazić 1994, 107). Ranije su knjižničari svoje kompetencije stjecali kroz praktični rad. Stručni se ispit mogao prijaviti nakon dvije godine radnog iskustva, no mnoge ustanove u kojima su radili nisu imale uvjete za stjecanje iskustva. Tada je postojala mogućnost ulaska u knjižničarsku struku polaganjem stručnog ispita, što je bilo zadovoljavajuće prije pojave studija bibliotekarstva, ali sada takva mogućnost zaposlenja na poziciji knjižničara bez prethodnog akademskog obrazovanja šteti struci. Davno prihvaćeno načelo o obrazovanju kroz praktični rad danas se zamijenilo studijem knjižničarstva.

5.4. Stručna sprema školskih knjižničara

U Pravilniku o odgovarajućoj vrsti obrazovanja učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi prema Članku 29. za stručnog suradnika školskog knjižničara odgovarajućom stručnom spremom stručnog suradnika u osnovnoj školi smatra se slijedeća stručna sprema:

STUDIJSKI PROGRAM	VRSTA I RAZINA STUDIJA	STEČENI AKADEMSKI NAZIV
Informacijske znanosti <i>smjer: Bibliotekarstvo</i>	<i>diplomski sveučilišni</i> studij	<i>magistar bibliotekarstva</i> <i>magistar knjižničarstva</i>
Informacijske znanosti – knjižničarstvo	<i>diplomski sveučilišni</i> studij	<i>magistar informacijskih znanosti</i> <i>magistar informatologije</i> <i>magistar informatologije i</i> <i>informacijske tehnologije</i> <i>magistar knjižničarstva</i>
	<i>sveučilišni dodiplomski</i> studij	<i>diplomirani bibliotekar</i> <i>diplomirani knjižničar</i>
Hrvatski jezik i književnost <i>smjer: knjižničarski</i>	<i>diplomski sveučilišni</i> studij	<i>magistar edukacije hrvatskoga</i> <i>jezika i književnosti</i> <i>magistar kroatistike</i>
Kulturologija <i>smjer: Knjižničarstvo</i>	<i>diplomski sveučilišni</i> studij	<i>magistar kulturologije uz</i> <i>naznaku smjera</i>
	<i>diplomski sveučilišni</i> studij	<i>magistar bibliotekarstva</i> <i>magistar knjižničarstva</i> <i>magistar kulturologije –</i> <i>knjižničarstvo</i>

Tablica 1

5.6. Filozofski fakultet u Zagrebu

Filozofski fakultet, koji obuhvaća društveno-humanističke predmete, školuje knjižničare od 1976. godine na VII stupnju i to za stručni knjižničarski rad u bilo kojoj vrsti knjižnica, a školskim knjižničarima omogućuje i pedagoško-psihološko obrazovanje. Nastava na sadašnjoj razini pruža studentu mogućnost stjecanja znanja u okviru studija informacijskih znanosti.

Program diplomskog studija informacijskih znanosti bazira se na širokoj ponudi različitih kolegija koji studentima omogućuju stjecanje različitih kompetencija. Student može sam izabrati neke od kolegija prema svojim interesima i željenom random mjestu. Kolegij *školske knjižnice* osnovan je zbog specifičnosti zadaća i uloge školskog knjižničara te nužnosti posjedovanja pedagoško-psiholoških kompetencija.

U znanstvenom radu objavljenom 2012. godine Lasić-Lazić, Banek Zorica i Špiranec pišu o modulu školskog knjižničarstva kao sastavnom dijelu cjelovitog studija informacijskih znanosti upotpunjenom s dodatna dva modula: pedagoški modul i bibliotekarstvo. Preko ovog modula studenti bi trebali steći različite skupine stručnih kompetencija, koje su nužne za rad u školskoj knjižnici. „*Sam modul školske knjižnice obuhvaća kolegije specifične za njihov budući rad kao što su: Osnove informacijske pismenosti, Digitalne obrazovne knjižnice, Školske knjižnice, Metodika rada školskog knjižničara, Elektronička obrazovna okruženja i Metodička praksa. Sam modul predstavlja kombinaciju stručnih i pedagoških kompetencija budućeg školskog knjižničara.*“ (Lasić-Lazić 2012, 11).

Kako bi studenti upotpunili stručne kompetencije mogu odabrati različite kolegije iz cjelokupnog područja informacijskih znanosti. Ti kolegiji pokrivaju područja komunikologije, muzejske pedagogije, medija, informatike, arhivistike i slično. Na ovakav način studenti ostvaruju kompetitivnu prednost za uspješan rad u obrazovnom okruženju.

5.6.1. Smjer školskog knjižničarstva

U Hrvatskoj se postavilo pitanje treba li odvojiti školovanje školskih knjižničara, ali ta je ideja već u početnim raspravama odbačena jer se zaključilo kako bi takvo što bilo skupo, a i nepotrebno zbog toga što je školovanje knjižničara na Filozofskom fakultetu organizirano tako da omogućuje različite kombinacije studijskih smjerova. Stoga se uz informacijsku znanost, unutar koje se izučava knjižničarstvo, ostavlja mogućnost i za pedagoško-psihološko obrazovanje. „*Na taj način koncipirano obrazovanje knjižničara ne razbija knjižničnu zajednicu, ali omogućuje specijalizaciju u dopunskim predmetima koji se mogu birati iz cjelokupne ponude odsjeka i fakulteta.*“ (Lasić-Lazić 1994, 105).

Na filozofskom fakultetu knjižničari stječu dvostruku kvalifikaciju, što je u maloj zemlji dobar put. Razdvajanje smjerova obrazovanja unutar različitih vrsta knjižničarsko informacijske djelatnosti, kao specijalizacije, nije potrebno. Sadašnji oblik obrazovanja omogućava zapošljavanje knjižničara na svim poslovima u svim vrstama knjižnica i

informativskim centrima. Specijalizacija se može nastaviti kroz permanentno obrazovanje i praksom u određenoj vrsti knjižnice ili informativskom centru.

6. Obrazovanje školskog knjižničara u Poljskoj

Školske knjižnice u Poljskoj tvore najbrojniju mrežu knjižnica u zemlji. Oko dvadeset tisuća školskih knjižnica sadržava više od jedne trećine poljske knjižnične građe te poslužuje nekoliko stotina tisuća korisnika (učitelja i učenika). One služe kako bi zadovoljile korisničke potrebe učenika i učitelja, pomogle u ostvarenju obrazovnih programa učitelja i odgojnom procesu te u obrazovanju samih učitelja. Zbog važne uloge školskih knjižničara u Poljskoj je osnovana i katedra za školsko knjižničarstvo. Student školskog knjižničarstva ima predviđen program različitih predmeta u koje, između ostalo, spadaju pedagoško-psihološki i metodički predmeti prilikom čega ostvaruje didaktično-odgojne kompetencije.

Naglašena je važnost općeg znanja školskog knjižničara iz područja informacijskih znanosti i pedagogije, ali također i sociologije, književnosti, razvojne psihologije i slično. U slučaju boljeg teorijskog znanja iz raznih područja, školski knjižničar može kvalitetnije obavljati svoj posao, spajati društveno i kulturno u knjižnici, odgovoriti na raznovrsne potrebe korisnika, sudjelovati u nastavnom programu itd.

Problem, koji je zamijećen u obrazovanju knjižničara (uključujući i školske knjižničare) u Poljskoj odnosi se na nedovoljnu spremnost absolvenata bibliotekarstva za praktičan rad kada se zaposli u knjižnici. Osim što, prema Jarowieckom (1993), neki absolventi imaju manjkavosti u osnovnom znanju i umijeću, problem je i nedostatak obrazovanja na humanističkom području općenito, kao što su na primjer: poljska i svjetska književnost te književnost za djecu i mlade. Franciszek Mincer smatra kako bi budući školski knjižničari trebali, osim smjera knjižničarstva i informacijskih znanosti, diplomirati i na nekom dodatnom smjeru iz druge znanstvene discipline (Rogož 1998, 252).

Kamińska-Czubała smatra da knjižničar, koji želi ostvariti suvremeni model poslovanja školske knjižnice, mora posjedovati slijedeće kompetencije:

- spretno pretraživanje online kataloga
- izdvajanje različitih metodičkih i didaktičnih materijala za učitelje
- korištenje elektroničke pošte i časopisa
- korištenje multimedijских informacijskih izvora
- sposobnost promocije i popularizacije knjižnične građe među korisnicima

Potiče se i uvođenje kolegija koji bi pripremili studente školskoga knjižničarstva na rad s djecom s invaliditetom.

6.1. Kvalifikacije školskog knjižničara

Nije dovoljno imati znanje s područja informacijskih znanosti, već bi školski knjižničar morao završiti i obrazovanje koje odgovara i nastavnicima. U Poljskoj se od školskih knjižničara zahtijevaju knjižničarske i pedagoške kompetencije. „*Valja imati na umu činjenicu da pedagoško obrazovanje tvori neophodan uvjet pri zaposlenju školskoga knjižničara u školskim i pedagoškim knjižnicama.*“ (Chuchro 2010, 26). Na radnom mjestu školskog knjižničara za određenu vrstu škole može biti zaposlena osoba koja je ostvarila adekvatno obrazovanje na diplomskom studiju ili višem studiju bibliotekarstva te posjeduje kvalifikacije iz pedagoško-psihološkog područja ili ima nastavničke kvalifikacije za određenu vrstu škole, a uz to je završila postdiplomski studij, tečaj ili višu školu bibliotekarstva. (Grabowska 2011. 4).

U Poljskoj je po pitanju obrazovanja školskog knjižničara važno slijediti odluke iz Pravilnika o pojedinostima obrazovanja koje je potrebno nastavnicima, koji je izdalo Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Posebno valja istaknuti stavak 7 u pravilniku koji se odnosi na školske knjižničare. U ovom su stavku opisane kvalifikacije koje mora posjedovati školski knjižničar. Ova se pravila odnose na knjižničare koji su zaposleni u školama ili pedagoškim knjižnicama. Između ostalog, moraju završiti viši studij bibliotekarstva, koji odgovara razini škole u kojoj se planira zaposliti ili posjedovati obrazovanje na razini koje se očekuje i od nastavnika određene vrste škole, na primjer, nastavnik strukovne škole može završiti preddiplomski studij, odnosno može diplomirati i na drugim smjerovima te završiti neku obrazovnu razinu knjižničarstva, pri čemu se misli na postdiplomski studij, tečaj. Osim toga mora položiti i pedagoško-psihološko obrazovanje. Osobe koje su diplomirale na studiju bibliotekarstva i imaju pedagoško-psihološke kompetencije ili su diplomirali kao nastavnici s pojačanim znanjem iz knjižničarstva, mogu raditi i u drugim vrstama knjižnica.

Status školskog knjižničara, isto kao i kod drugih nastavnika i odgajatelja u školama i odgojno – obrazovnim ustanovama, opisan je u Standardima za nastavnike. Tjedna količina predavanja koje mora održati školski knjižničar iznosi 30 sati.

6.2. Fakultet Adama Mickiewicza u Poznanju

6.2.1. Nastanak školskog bibliotekarstva na Fakultetu Adama Mickiewicza u Poznanju.

Fakultet Adama Mickiewicza u Poznanju 1997./1998. godine uspostavio je na Pedagoško-umjetničkom institutu³ u Kaliszu dvogodišnji studij za absolvente bibliotekarstva. Smjer pod nazivom Pedagogija na području bibliotekarstva i informacijskih znanosti imao je dvije specijalizacije:

- 1) Školsko knjižničarstvo
- 2) Informacijske znanosti

Nastavni program ovoga smjera sadržavao je: pedagogiju na području informacijskih znanosti pri čemu su uzeti u obzir najnoviji znanstveni trendovi u humanističkim i društvenim znanostima (književnost, problemi suvremene civilizacije, elementi pedagogije, metodologija znanosti, osnove prava, upravljanja, statistike i arhivistike) te informatičku tehnologiju i marketing. U program su uključene i praktične vježbe vezane uz knjižnične informacijske izvore koji se koriste u različitim vrstama knjižnica te su ih stvorile različite društvene, političke, kulturne i gospodarske organizacije.

Program studija bio je suvremen i perspektivan. Cilj njegova stvaranja bio je podizanje struke na višu razinu oblikovanjem knjižničareve osobnosti kako bi bio svestran, sposoban razumjeti suvremene probleme, odgovoriti na zahtjeve koje razvoj tehnologije i znanja stavlja pred njega te udovoljiti potrebama društva koje se mijenja.

Studij je bio vanredan i trajao je četiri semestra. Na prvoj godini (semestar I. i II.) podrazumijevao je 66 sati predavanja i 137 sati vježbi, a na drugoj godini (semestar III. i IV.) 58 sati predavanja i 151 sat vježbi. Polaganje predmeta i ispita se ostvarivao za vrijeme akademske godine, a pojedinosti određivao je pravilnik studija. Za vrijeme IV. semestra provodila se i obavezna praksa u različitim institucijama i organizacijama, a bilo je potrebno odraditi 20 sati prakse. Uvjet završetka studija bilo je pisanje i obrana diplomskog rada.

6.2.2. Fakultet Adama Mickiewicza u Poznanju danas

Mnoge stvari su ostale iste, ali mnoge su se i promijenile. U poljskoj studij može bit opće-akademska ili praktičan. Na Fakultetu Adama Mickiewicza provodi se praktičan oblik studiranja, zahvaljujući čemu studenti imaju više praktičnih predmeta, a manje teorijskih. Imaju i veću količinu prakse. Program fakulteta je prilagođen najnovijim standardima za

³ Ovaj institut je podružnica Fakulteta Adama Mickiewicza u Poznanju

obrazovanje nastavnika. Školsko knjižničarstvo se danas na ovom fakultetu studira redovno u obliku modula.

Školovanje budućih školskih knjižničara na Fakultetu Adama Mickiewicza odvija se na preddiplomskoj razini studija i traje tri godine. Program za obrazovanje nastavnika-knjižničara sastoji se od modula općeg obrazovanja (modul A), osnovnog modula (modul B), modula za usmjerenje (modul C) i modula za školsko knjižničarstvo (modul D1). Kolegiji koji čine prva tri modula slušaju se i polažu unutar šest semestara. Neki od tih kolegija su sljedeći: Logika, Filozofija, Informatika – vježbe, Suvremena književnost, Strani jezik, Autorsko pravo i znanstvena pouzdanost, Sistem komunikacije u znanosti, Praktična informacijska djelatnost, Uvod u bibliologiju i informatologiju, Čitanje, Metoda rada s čitateljem – vježbe, Baza podataka – vježbe, Etika i ekologija u informacijskoj okolini, Analiza i obrada dokumenata – vježbe, Povijest knjiga i knjižnica itd.

Kolegiji koji se odnose na modul D1 su sljedeći: Radionice školskog knjižničarstva, Metodika rada s djetetom-čitateljem, Školski internetski projekti-vježbe, Biblioterapija u edukaciji, Vježbe iz književnosti za djecu i mladež, Zakonski aspekt rada u školi, Prva pomoć, Sigurnost učenika u školi, Osnove psihologije za učitelje, Psihološki laboratorij: priprema za praksu u srednjoj školi, Pedagoški laboratorij: priprema za praksu u srednjoj školi, Osnove pedagogije za nastavnike, Psihološko-pedagoška praksa u osnovnoj školi, Psihološko-pedagoška praksa u srednjoj školi, Praksa – priprema na području didaktike i slično.

Po završetku ovog studija apsolvant se može zaposliti u bilo kojoj vrsti knjižnice. Studij koncipiran na ovakav način ne iziskuje dodatne troškove, ali prema riječima Eweline Poniedziałek⁴, zainteresiranost za ovo usmjerenje nije veliko.

⁴ Eweline Poniedziałek je koordinatorica za informacijske znanosti na Pedagoško-umjetničkom institutu u Kaliszu.

7. Školsko knjižničarstvo

Školska je knjižnica, kao i svaka druga knjižnica, organizirana zbirka knjižne i neknjižne građe. Knjižnično osoblje kroz svoju djelatnost nabavlja, obrađuje, čuva i daje na korištenje građu radi zadovoljavanja obrazovnih, kulturnih, informacijskih i stručnih potreba te cjeloživotnog obrazovanja svojih korisnika. Od ostalih knjižnica, razlikuje se po tome što uz knjižničnu funkciju ima i odgojno-obrazovnu ulogu. Sastavni je dio nastavnog procesa i učenja te odgaja aktivne korisnike informacija. Programi školskih knjižnica trebaju biti usmjereni na učenike s ciljem odgoja aktivnih i produktivnih pojedinca koji će postati vješti u uporabi i proizvodnji informacija. Školski je knjižničar dužan isplanirati i vrednovati usvajanje vještina informacijske pismenosti koje se očekuju od učenika (Šerić 2005, 154).

7.1. Očekivanja od školskih knjižničara

U školskim je knjižnicama obično zaposlen samo jedan knjižničar kojem je knjižničarstvo profesija. Knjižničari su osobe „*vrlo širokog raspona znanja i sposobnosti koji svojim radom doprinose razvitku svoje radne sredine, podjednako učenika i nastavnika, školstva i knjižničarstva.*“ (Galić 2012, 215).

„*Školski je knjižničar visokoobrazovana osoba sa znanjima iz raznih nastavnih područja specifičnih za školu: znanosti, tehnike, psihologije i pedagogije, umjetnosti. Posjeduje i specijalna znanja i vještine informacijskih stručnjaka za prikupljanje građe iz raznih izvora i različitih nositelja informacija (medija) koji sadrže informacije i spoznaje neophodne za uspješno djelovanje u današnjem društvu.*“ (Galić 2012, 215).

Osim toga, knjižničar je pedagoški stručnjak sa znanjem iz područja metodike i didaktike te razvijenim informacijskim, komunikacijskim i socijalnim vještinama te vještinama timskog rada. Poznaje suvremenu tehnologiju zbog čega može dobro pretraživati informacije te posjeduje organizacijske vještine. Za razliku od drugih knjižničara, školski knjižničar ima odgojnu i obrazovnu ulogu, što je važno kako bi mogao omogućiti učenicima stjecanje sposobnost izražavanja, kritičkog mišljenja i cjeloživotnog učenje. Knjižničar „*ima veliku odgovornost u školi, ali se za nju mora dodatno izboriti - kao nastavnik, kao partner u odgojno-obrazovnom procesu i kao stručnjak za informacije.*“ (Šerić 2005, 153).

Stručna knjižnična naobrazba omogućuje mu sposobnost za samostalan rad u knjižnici i organizaciju. Kako bi ostvario kvalitetnu izgradnju knjižnične zbirke i planiranu nabavu u suradnji s predmetnim nastavnicima, mora dobro poznavati strukturu knjižnične zbirke. Školski knjižničar izvršava „*sve vidove knjižničnog poslovanja: inventarizaciju, tehničku i*

stručnu obradu građe, zaštitu, vođenje statistike, izradu popisa knjižnične građe prema nastavnim predmetima, usmene i pisane prikaze knjiga, časopisa ili drugih vrsta građe.“ (Galić 2012, 215).

Komunikacijske i organizacijske vještine u knjižničara su važne prilikom obavljanja kulturnih i javnih djelatnosti kao na primjer: organizacija i priprema kulturnih sadržaja te suradnja s izdavačima, drugim knjižnicama, knjižarama i kulturnim ustanovama.

Knjižničar svojom djelatnošću *„treba podupirati nastavnike u njihovom poslu i vlastitom usavršavanju.*“ (Grabowska 2011, 1). Osim toga treba pomagati školi u organizaciji i provedbi preventivnih programa, kao na primjer: edukacija o zdravlju, ovisnostima, ekologiji itd., te roditeljima u odgoju edukacijama i pronalaskom adekvatne pedagoške literature.

Mogli bismo izdvojiti tri funkcije školskog knjižničara koje se odnose na opskrbu nastavnika i učenika didaktičnim materijalima. Prva se odnosi na politiku sakupljanja građe čiji je cilj sakupiti relevantnu didaktičnu građu. Sljedeća se odnosi na katalogizaciju i stvaranje sistema koji informira o vlastitoj zbirci, ali i zbirci drugih knjižnica. I posljednja se odnosi na poučavanje učenika o odgovarajućem korištenju informacija i zbirke.

7.2. Uloga i zadaci školskih knjižničara

Djelatnost suvremene školske knjižnice obavlja se u tri područja: odgojno-obrazovnom, stručno-knjižničnom i kulturno-javnom. Prema Grabowskoj (2011.) glavni zadaci školskog knjižničara su sljedeći:

- 1) Omogućavanje pristupa knjigama i drugim informacijskim izvorima.
- 2) Omogućavanje pretraživanja, klasificiranja i korištenja informacija iz različitih izvora te efektivnog korištenja informacijskom tehnologijom
- 3) Pobuđivanje i razvijanje individualnih interesa učenika te stvaranje i produblivanje učenikovih čitateljskih navika i učenja.
- 4) Organiziranje različitih događanja koji razvijaju kulturnu i društvenu osviještenost.

Djelatnost školske knjižnice mogli bismo opisati pomoću sljedećih natuknica:

- osposobljavanje za kritičko mišljenje
- odgajanje aktivnih korisnika informacija
- stvaranje zbirke raznolikih izvora informacija (u školskoj bi knjižnici valjalo stvoriti zbirku koja neće samo pratiti nastavni sadržaj, nego će sadržavati i zanimljivu literaturu koju bi učenici voljeli posuđivati i u slobodno vrijeme).

- uključivanje u širu knjižničnu i informacijsku mrežu (omogućavanjem online pretraživanja knjižničnog kataloga stvaraju se uvjeti za pružanje informacija zajednici široj od jedne školske).
- podrška nastavnom procesu (Školski knjižničari, osim što se brinu za potrebe učenika, također pomažu i nastavnicima u njihovom radu pronalaskom i nabavkom adekvatne literature, poučavanjem pri korištenju novih vrsta građe i tehničkih pomagala potrebnih za njih).

7.2.1. Osposobljavanje za kritičko mišljenje

Sustav kritičkog mišljenja i razumijevanja čini temelj suvremene nastave pod nazivom suradničko učenje. Školski knjižničari u suradnji sa stručnim suradnicima i nastavnicima pripremaju učenika za samostalni istraživački rad. Didaktičko-metodičke odrednice toga rada podrazumijevaju: poticanje i razvijanje komunikacijskih vještina, smislene metode i sredstva rada te primjenu sustava kritičkog mišljenja i razumijevanja kao integrirani plan vođenja učenika prema razumijevanju novih informacija (Šerić 2005, 155).

Jedan od načina za osposobljavanje kritičkog mišljenja jest poticanje čitanja različitih književnih vrsta i sadržaja: novina, časopisa, popularno-znanstvene literature, beletristike i tako dalje. Kako bi knjižničar stekao bolji uvid u potrebe čitatelja, korisno je voditi neformalne razgovore s učenikom o pročitanoj literaturi, njegovim interesima, načinu provođenja slobodnog vremena i slično.

Dobro je organizirati i radionice za učenike raznih sadržaja za vrijeme kojih se sudionici potiču na aktivno promišljanje o nekoj temi prilikom čega učenici povezuju osobno iskustvo i razmišljanje. Naglasak je na komunikaciji, ali za vrijeme radionica također se vježba suradnja, empatija, promišljanje, planiranje te snalaženje u raznim situacijama.

Knjižničar bi također trebao pripremiti učenike za čitanje stručnih tekstova i vođenje bilježaka o pročitanoj i korištenim izvorima te ih tako osposobiti za aktivno korištenje informacija.

7.2.2. Odgajanje aktivnih korisnika informacija

U školskoj bi se knjižnici trebala poučavati i informacijska pismenost koja uključuje: traženje i pretraživanje, prepoznavanje informacijskih potreba korisnika, prezentiranje te vrednovanje i korištenje pronađenih informacija.

Učenike je važno pripremiti za proces cjeloživotnog stjecanja vještina, navika, znanja, i sposobnosti kao što su čitanje s razumijevanjem, kreativno rješavanje problema, rad u skupini, motiviranost i slično.

7.3. Tehnološki napredci i njihov utjecaj na knjižničarstvo

Napredak tehnologije došao je, naravno, i do škola i školskih knjižnica, čime postaje nužno da knjižničar drži korak s tehnološkim mogućnostima s kojima su uglavnom i učenici već upoznati. Vrlo važnim zadatkom suvremene školske knjižnice, čiji korisnici imaju sve brže rastuće potrebe za informacijama, postaje osiguravanje pristupa (elektroničkog također) izvorima informacija i znanja. Nova uloga školske knjižnice povezana je s njezinom kompjuterizacijom i korištenjem informacijske tehnologije na širokom području. Iz toga proizlazi potreba za odgovarajućom pripremom školskih knjižničara kako bi mogli ispuniti funkciju informacijskih radnika koji interpretiraju i procjenjuju informacije (pogotovo one pronađene na internetu) i zatim pretvaraju te informacije u znanje. (Hallas 2006, 1).

Na obrazovne programe djelovale su promjene koje je napredak znanosti i tehnologije donio knjižnicama te ponešto promijenjena uloga same knjižnice. Tehnološki napredci u svijetu nameću nove načine obrazovanja budućih knjižničara, a istovremeno primorava već zaposlene knjižničare da obogaćuju svoje vještine (Kowalik 2011, 2). „*Cijelo vrijeme se nešto mijenja - posebno zahvaljujući informacijskoj tehnologiji. Zbog toga je tako važno da knjižničari imaju mogućnost stalnog unapređivanja svojih kvalifikacija.*“ (Kurkowska i Wołodko, 2011, 15).

Valja istaknuti način na koji se odvija izobrazba za uporabu nove informacijske tehnologije. „*Pojedine se vještine, potrebne za obavljanje nekog posla, svladavaju postupno, uz pomoć specifičnog stručnjaka ili samostalnom uporabom priručnika.*“ (Horvat 1996, 137). Izobrazba ne daje opći uvid u cjelinu područja jer je pri određivanju tehnoloških znanja i vještina potrebnih knjižničaru uglavnom teško odvojiti važno od nevažnog, odnosno ono što će ostati u uporabi od onog što će zastarjeti. „*Formalno obrazovanje kakvo je danas jednostavno ne odgovara vremenu, jer ga ne može tako brzo slijediti...*“ (Lasić-Lazić i Slavić 2000, 102). Važno je stoga da student knjižničarstva tijekom studija stekne širi uvid u svijet obavijesnih izvora i pomagala na mreži. Poznavanje nastavnih planova, novih medija i novih tendencija u obrazovanju, točnije, novih metoda u učenju, osigurat će školskom knjižničaru bolji status i veću profesionalizaciju struke. „*Poznavanje tehnologije omogućit će knjižničaru i bolju komunikaciju unutar struke korištenjem elektronske pošte, CAL paketa ili još dalje*

usvajanje novih znanja putem stalne edukacije kroz jedan oblik elektronskog sveučilišta.“ (Lasić-Lazić 1994, 107).

Prema najnovijim didaktičkim trendovima i školski knjižničar bi se trebao služiti istim uređajima, kakvima se služe i učenici. *„Podučavanje primjerice poljski jezik uz pomoć mobilnih uređaja, interneta i komunikacijske tehnologije (...) dovodi do toga da se koristimo kanalima koje učenik savršeno razumije.“* (Kowalik 2011, 15). Koristeći se modernom tehnologijom učitelj (odnosno školski knjižničar) ostvaruje bolji kontakt s učenicima. *„Činjenicu (...) da bi knjižničar trebao biti u najmanju ruku jednako dobar kao i učenik, kada je u pitanju snalaženje s informacijskom tehnologijom, može se jedino prihvatiti.“* (Kowalik 2011, 17).

8. Zakoni za školske knjižnice u Poljskoj i Hrvatskoj

U Zborniku zakona Republike Poljske pod poglavljem 7 spominju se školske i pedagoške knjižnice. Poglavlje 7 ima tri članka:

1. Školske knjižnice ili knjižnice drugih institucija obrazovnog sistema služe za ostvarenje obrazovno-odgojnih programa, kulturnu i informacijsku edukaciju djece i mladeži te izobrazbu i usavršavanje nastavnika. S tim je ciljem u svakoj javnoj školi uspostavljena školska knjižnica.
2. Pedagoške knjižnice provode djelatnost u korist obrazovnih i odgojnih potreba, uključujući i usavršavanje i izobrazbu pedagoškog kadra.
3. Pravila organizacije i djelatnosti školskih i pedagoških knjižnica opisuju različiti propisi. U te propise, između ostalog, spadaju Standardi za rad školskih knjižnica.

U hrvatskom Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti nema posebnog članka o školskim knjižnicama, već se školska knjižnica spominje u nekoliko manje bitnih točaka u zakonu. Za poslovanje školske knjižnice bitniji je Standard za školske knjižnice i Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci.

8.1. Poljski standardi za školske knjižnice

Školska knjižnica posjeduje uvjete kojima ispunjava funkciju edukacijsko-informativnog centra škole. Ona je interdisciplinarni dio škole, a njezini korisnici su: učenici, učitelji, administracijski radnici, roditelji, absolventi škole i članovi lokalne zajednice.

Novi zadaci školske knjižnice koji proizlaze iz reforme obrazovnog programa rezultirali su uspostavom Standarda za rad školskih knjižnica u Poljskoj. Standarde je sastavilo Društvo knjižničara-nastavnika poljskih škola, Savez poljske prosvjete te Društvo poljskih knjižničara uz pomoć opširne konzultacije s javnošću, stručnjacima i teoreticima školskog knjižničarstva.

U standardu je opisan prostor kakav bi školska knjižnica trebala imati, zadaće i uloga školskog knjižničara te uloga školske knjižnice.

8.1.1. Uloga školske knjižnice prema standardima u Poljskoj

Školska knjižnica sakuplja, obrađuje i daje na korištenje knjižničnu građu i informacije. Vodi knjižničnu evidenciju i dokumentaciju. Knjižnica treba omogućiti pristup informacijama: usmeno, vizualno i pomoću informacijske tehnologije. Za pravilno funkcioniranje knjižnice nužna je sistematična aktualizacija građe i selekcija minimalno jednom u dvije godine. Knjižnična građa školske knjižnice sadržava: lektiru, literaturu s područja pedagogije i psihologije, popularno-znanstvenu literaturu, književno-umjetnička djela, novine, časopise, multimedijiska i informativna izdanja.

Knjižnica bi trebala promovirati svoju djelatnost u školskoj i izvanškolskoj sredini. Školski knjižničar stvara čitateljske navike pomoću: tečajeva, izložbi, organiziranjem susreta s piscima i diskusija u knjiškim klubovima.

Školska knjižnica također sudjeluje u ostvarivanju didaktičkih i odgojnih zadataka koji su predviđeni u programu škole. Ona pomaže u stvaranju čitateljskih navika i korištenju informacija kroz razne oblike rada s korisnicima. Također pomaže djelatnosti škole tako što izjednačava obrazovne šanse svima. Školska bi knjižnica trebala pripremiti korisnike za samostalno i cjeloživotno obrazovanje. Cilj knjižničara je pripremiti korisnike za samostalno pretraživanje, selekciju, obradu i korištenje informacija. On oblikuje sposobnost korištenja knjižnične zbirke i informacija.

8.1.2. Školski knjižničar prema standardima u Poljskoj

U školskoj knjižnici su zaposleni na puno radno vrijeme školski knjižničari, koji posjeduju odgovarajuće kvalifikacije i motivaciju. Radno vrijeme školskog knjižničara obuhvaća: sate provedene u školi, broj korisnika, način na koji je organizirana knjižnica (broj i vrsta prostorija), stupanj kompjuterizacije knjižnične građe, raznolikost i specifičnost zbirke, rad s čitateljima i druge poslove. Školski knjižničar raspoređuje budžet, s kojim knjižnica raspolaže, za popunjavanje knjižnične zbirke i održavanje knjižnične opreme. Radno vrijeme knjižnice moralo bi trajati minimalno koliko i nastava u školi.

Školskim knjižničarima omogućeno je permanentno školovanje i usavršavanje.

8.2. Hrvatski standard za školske knjižnice

Hrvatski standard za školske knjižnice nešto je opširniji od Poljskog standarda, ali mnoge točke su slične ili jednake. Po pitanju korištenja školske knjižnice, u hrvatskom standardu se također preporuča da se radno vrijeme školske knjižnice organizira prema radnom vremenu škole. Prostor školske knjižnice i njegovo uređenje također je opisano kao i u poljskom standardu.

Standard je podijeljen prema tematskim cjelinama, a mi ćemo istaknuti sljedeće: knjižnična građa, knjižnično osoblje te korištenje školske knjižnice. Pravo korištenja usluga školske knjižnice imaju svi učenici, učitelji odnosno nastavnici i stručni suradnici te ostali zaposlenici škole.

8.2.1. Knjižnična građa prema standardima u Hrvatskoj

Knjižnična građa temelj je svake školske knjižnice. Kako bi školska knjižnica uspješno djelovala važno je da knjižnična građa bude brižljivo i planski stvarana te usklađena s nastavnim planom i programom škole. Knjižnični fond u knjižnici osnovne škole sastoji se od učeničkog i učiteljskog fonda. U knjižnicama srednjih škola knjižnični fond je jedinstven i njime se služe i učenici i nastavnici. Sadržaj knjižničnog fonda ovisi o vrsti škole odnosno o nastavnom planu i programu po kojem škola radi.

Knjižnični fond školske knjižnice treba sadržavati: lektiru (15 - 30 primjeraka po naslovu), ostalu knjižničnu građu - prema programu škole knjižnica će razvijati fond koji podupire struku (do 5 primjeraka po naslovu), literaturu na stranim jezicima koji se uče u školi, referentnu zbirku (enciklopedije, rječnike, leksikone, atlase...), znanstveno-popularnu i stručnu literaturu za sva nastavna područja, zbirke građe koje knjižnica sama stvara, literaturu iz pedagogije, metodike, psihologije, sociologije te knjižničarstva i informatike te stručne, znanstveno-popularne i pedagoške časopise te časopise i listove za djecu i mladež.

8.2.2. Knjižnično osoblje prema standardima u Hrvatskoj

U školskoj knjižnici stručne poslove obavlja stručni suradnik - školski knjižničar, prema Zakonu o osnovnom školstvu, Zakonu o srednjem školstvu i Zakonu o knjižnicama. Školski knjižničar ostvaruje program rada u suradnji s učiteljima, nastavnicima, ostalim stručnim suradnicima, ravnateljem, roditeljima i ustanovama koje se bave obrazovanjem i odgojem djece i mladeži. On također provodi program poučavanja učenika za samostalni rad na izvorima informacija i znanja u knjižnici i omogućuje korisnicima najveću moguću upotrebljivost fonda.

Školski knjižničar obavlja poslove prema normi od 20 sati tjedno ako škola ima manje od 13 razrednih odjela. Ako škola radi u posebnim uvjetima ili ima knjižnični fond iznad standarda ili iznimno velik broj učenika, Ministarstvo prosvjete i športa može, na zahtjev škole, odobriti i veću normu rada školskoga knjižničara.

Školski knjižničar ima obvezu stalnog stručnog usavršavanja.

9. Istraživanje

Kako bismo dobili bolji uvid u temu školovanja školskih knjižničara u Hrvatskoj i Poljskoj provela sam istraživanje prilikom kojeg sam intervjuirala studente knjižničarstva te školske knjižničare iz ranije spomenutih zemalja. Pitanja za intervjuje su strukturirana prilikom proučavanja literature, na koju je napisan osvrt u prvome dijelu diplomskog rada.

U istraživačkom dijelu rada provedena je analiza intervjuja na temelju kojih je u zasebnom poglavlju analizirano samo obrazovanje te su izneseni prijedlozi nadogradnje postojećeg programa. Analizirani su intervjui apsolventice sa Fakulteta Adama Mickiewicza u Poznańu (dalje u tekstu: kazivačica UAM⁵) i školskog knjižničara iz Poljske (dalje u tekstu: kazivač PL).

9.1. Intervju apsolventice bibliotekarstva

Kazivačica UAM je nedavno diplomirala na studiju informacijskih znanosti i bibliotekarstva na Pedagoško-umjetničkom odsjeku u Kaliszu te bi se željela zaposliti na radnom mjestu školskog knjižničara.

Prvi set pitanja u intervjuu odnosio se na sam studij bibliotekarstva, odnosno školskog bibliotekarstva, kolegije, praksu i slično. Kazivačice UAM smatra da je smjer školskog bibliotekarstva koristan, a u korist toj izjavi valja napomenuti da kazivačica UAM ima praktično iskustvo jer na njezinom studiju taj smjer i postoji. Ona smatra da je to smjer okrenut ka budućnosti, koji nudi mnogo i uči studente razne korisne kompetencije.

Na pitanje smatra li da su kolegiji koje studenti slušaju za vrijeme studija korisni u budućem zaposlenju te misli li da bi nekih kolegija trebalo biti više ili manje, kazivačica UAM odgovara potvrdno, ističe važnost kolegija vezanih uz računalni dio posla te smatra da su omjer i vrsta kolegija dobro uravnoteženi. U praktičnom radu s učenicima, kazivačica UAM smatra da će joj od velikog značaja biti kolegij Metodika rada s čitateljem.

Na Fakultetu Adama Mickiewicza moguće je pohađati kolegije koji spajaju knjižničarske i pedagoške kompetencije i takav je način obrazovanja studentata knjižničarstva predviđen u obrazovnom programu koji sadrži pedagoške kolegije u sklopu samog studija bibliotekarstva.

⁵ Kratica za Fakultet Adama Mickiewicza (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) koja se koristi u Poljskoj.

Kazivačica UAM smatra da su kolegiji posvećeni domaćoj i svjetskoj književnosti, aktualnim i važnim knjigama te načinima kako ih pronaći korisni za studente knjižničarstva. Kolegije vezane uz ova područja moguće je slušati na Fakultetu Adama Mickiewicza te su ti kolegiji predviđeni u sklopu studijskog smjera bibliotekarstva.

Na Fakultetu Adama Mickiewicza studenti za vrijeme studija mogu sudjelovati i/ili organizirati radionice za djecu. Takve su radionice realizirane u sklopu nekih obveznih kolegija, ali kazivačica UAM ističe kako su studenti često i sami organizirali takve radionice van studija.

Fakultet Adama Mickiewicza ima predviđenu studentsku praksu u različitim vrstama knjižnice pa tako postoji mogućnost odrade prakse i u školskoj knjižnici. Na pitanje o tome koliko je zadovoljna količinom i kvalitetom prakse, kazivačica UAM odgovara da je zadovoljna jer joj je praksa u školi pobudila veći interes za sam posao, a s obzirom na odgovarajuću količinu sati provedenih na praksi mogla je provesti različite projekte s mladima. Također smatra da ju je praksa za vrijeme studija dobro pripremila za samostalan rad u knjižnici.

Kazivačica UAM je za vrijeme prakse bila upoznata s primjerima dobre prakse školskih knjižnica te ističe kako je kroz razgovor sa stručnjacima čula mnoga korisna iskustva i naučila više o radu s mladima i kako do njih doprijeti.

Na pitanje smatra li važnim „držati korak s tehnološkim napredcima“ kako bi se moglo kvalitetnije raditi s učenicima kazivačica UAM odgovaraju potvrdno. Ona smatra kako obrazovni program Fakulteta Adama Mickiewicza dobro prati tehnološke promjene i kvalitetno priprema studente za budući rad s tehnologijom u školskoj knjižnici, no ističe kako bi dobro došao i dodatan kolegij koji bi širio znanje na tom području.

Na pitanje kako bi poučavala učenike za samostalno pretraživanje informacija, vrednovanje izvora i izvlačenje potrebnih informacija te koji kolegij/i na fakultetu su ih pripremili za taj dio posla kazivačica UAM odgovara kako bi učenike upoznala s navedenim radnjama te ih podučila odgovarajućoj uporabi alata za te ciljeve. Ona smatra da su joj kolegiji Heuristika informacija i Baze podataka najviše koristili u pripremi za takav zadatak.

Kazivačica UAM smatra da su glavne zadaće u poslu školskog knjižničara: sposobnost savjetovanja i rad s čitateljem, programima i tehnologijom koja nas okružuje.

Na posljetku intervjua je kazivačici UAM ponuđen sljedeći popis kompetencija:

- a) dobro poznavanjem didaktike i metodike
- b) razvijene socijalne i komunikacijske vještine
- c) informacijske vještine
- d) vještine timskog rada
- e) organizacijske sposobnosti
- f) poznavanje suvremene tehnologije

s kojeg je trebala prema vlastitoj procijeni odabrati koje kompetencije je stekla za vrijeme studija te koji kolegiji su joj u tome pomogli. Kazivačica UAM smatra da je stekla sve kompetencije s popisa, a kolegiji koji su joj u tome pomogli su sljedeći: Didaktika, Metodika rada s čitateljem, Društvena komunikacija, Realizacija u znanstvenom krugu.

Za kraj je kazivačica UAM odgovorila na pitanje koliko je u globalu zadovoljna svojim studijem te bi li nešto promijenila, na što je odgovorila kako je u potpunosti zadovoljna studijem.

9.2. Intervju školskog knjižničara

Kazivač PL je radio nekoliko godina kao školski knjižničar u Poljskoj, a diplomirao je polonistiku – kulturološki i nastavnički smjer na Prirodoslovno-humanističkom fakultetu u Siedlcama. Kazivač PL se nakon studija zaposlio u osnovnoj školi kao nastavnik poljskog jezika, gdje je rad u knjižnici bio podijeljen među zaposlenicima (uglavnom između nastavnika poljskog jezika). Na pitanje o tome zašto su se odlučili za posao školskoga knjižničara kazivač PL (2021.) kazuje: „*Knjige su oduvijek bile mojom strašću. A preporuka zanimljivih i kvalitetnih knjiga drugima – mojom misijom.*“.

Kazivač PL osjećao se samostalno od početka svog rada u školskoj knjižnici. Napominje kako je sam odlučivao o tome što će taj dan raditi (statistiku, popravljati knjige, upisivati novu građu u internetski katalog i sl.). Osim toga smatra kako ga je studij dobro pripremio za rad u školskoj knjižnici te ističe kako mu je prije svega pomoglo znanje s područja književnosti i pedagogije. Dok su mu također koristile lekcije iz knjižničarstva, tematska predavanja o djeci, rad s djecom, poznavanje poljske i strane književnosti te književnosti za djecu i mladež.

Kazivač PL nije odradio praksu u školskoj knjižnici za vrijeme studija, već je odradio svoju praksu u osnovnoj i srednjoj školi (ali u sklopu nastavnčkog studija polonistike). Za vrijeme prakse se ipak upoznao i s radom školske knjižnice. Kazivač PL se nije osjećao kompetentno za samostalan rad u knjižnici nakon odrađene prakse, ali smatra da brzo uči.

Samostalno je naučio puno toga iz knjiga, a studij mu je dao mnogo teoretskog znanja, ali malo prakse.

Na pitanje o tome koji kolegiji ili stečeno znanje na fakultetu mu je koristio u praktičnom radu s djecom u školskoj knjižnici, kazivač PL odgovara da mu je zasigurno pomogla književnost za djecu i mlade, didaktika, psihologija te povijest strane i poljske književnosti. Kazivač PL ističe i kako mu je polaganje pedagoških kolegija pomoglo da se osjeća sigurnije na početku zaposlenja u školi.

Kazivaču PL postavljeno je i pitanje smatra li da je 60 ECTS-a pedagoških predmeta koje student treba položiti dovoljno/premalo ili previše, na što odgovara da ako je to 1/3 svih bodova da mu se to čini previše. Na pitanje o tome na koji način povezuje znanja iz različitih područja bibliotekarstva i pedagogije u svom poslu kazivač PL odgovara kako se trudi iskoristiti svo svoje znanje, prilikom čega povezuje znanje sa studija i znanje stečeno radom u školi. Kao primjer svog rada navodi: „*Stvaram autorske projekte koji promoviraju čitanje, koristim vanjska sredstva, animiram.*“.

Kazivač PL nije učio posao školskog knjižničara od iskusnijeg kolege, već se sam učio poslu školskog knjižničara metodom pokušaja i pogrešaka. Kazivač PL imao je suradnike u školskoj knjižnici, ali su radili tako da su se mimoilazili na poslu, odnosno, nisu radili u isto vrijeme. On smatra da je posao školskog knjižničara otežan, ako radi sam (bez stručnih suradnika) jer je posao knjižničara opširan i zahtjevan, a pomoć je uvijek dobrodošla. Kazivač PL dalje odgovara kako je u nekim trenucima tražio savjete kolega iz drugih knjižnica.

Zatim je u intervjuu postavljeno nekoliko pitanja s područja tehnologije. Prvo pitanje odnosilo se na to smatra li da ga je studij adekvatno pripremio na rad s tehnologijom u školskoj knjižnici na koje kazivač PL odgovara potvrdno te navodi kako je odslušao kolegij Multimedijalni laboratorij na kojem su studenti bili upoznati s novom tehnologijom u školi. Sljedeće pitanje odnosilo se na način na koji se suvremeni život sa sveprisutnom tehnologijom odražava na posao knjižničara. Kazivač PL odgovara da je to trenutno otežavajuća misija jer knjižničar treba imati znanje o e-knjigama, čitačima audio knjiga i novostima vezanim za tiskane knjige, no smatra da tehnologija zapravo pomaže. Knjižnica u kojoj je radio kazivač PL nema mogućnost online pretraživanje svog kataloga te kazivač PL ističe kako mnoge školske knjižnice u manjim školama nemaju kataloge. Slaže se s izjavom da je važno „držati koraka s tehnološkim napredcima“ kako bi se moglo kvalitetnije raditi s učenicima.

Na pitanje o tome koje zadaće smatra glavnim poslom školskog knjižničara kazivač PL odgovara kako je glavni zadatak školskog knjižničara prije svega provođenje djelatnosti koje promoviraju čitanje, jer smatra da je to najteži dio posla – zainteresirati mladog čitatelja za čitanje općenito, a još teže za čitanje kvalitetnih knjiga. Na pitanje o tome da procjeni koliko je njegova rada uloženo u: a) rad s djecom; b) rad s učiteljima; c) ostali rad u knjižnici, kazivač PL odgovara kako je polovinu vremena provodio u radu s djecom, polovinu u ostalom radu u knjižnici, a jedan sat tjedno radeći s učiteljima. Kazivač PL za vrijeme svog rada u školskoj knjižnici nije surađivao s roditeljima učenika niti drugim knjižnicama, a s nastavnicima je surađivao tako što im je preporučivao literaturu, omogućavao pristup građi, vodio predavanja s područja knjižničarstva i sl.

Kazivač PL je za vrijeme svog rada u knjižnici organizirao radionice za djecu, najčešće vezane uz čitanje, razumijevanje pročitanog, čitanja na glas i ispravnog čitanja. Također je poticao djecu na čitanje kroz neformalne razgovore o knjigama. Kazivač PL napominje kako nije morao znati samo gdje se nalazi neka knjiga, već i o čemu je te što donosi u život mladog čitatelja pa je tako uglavnom kroz razgovor poticao djecu na čitanje. Na pitanje o održavanju radionica u školskoj knjižnici kazivač PL odgovara da u školskoj knjižnici u kojoj je radio nije bilo mjesta za održavanje radionica i ostalog.

Na posljetku je kazivač PL pitao priprema li učenike za samostalno pretraživanje informacija, vrednovanje izvora i izvlačenje potrebnih informacija te na koji način to čini. Na ovo pitanje odgovara da je učenike učio metodi pretraživanja informacija i izradi bibliografije.

9.3. Potreba za promjenom

U ranije prikazanim intervjuima dobili smo bolji uvid u način na koji je organizirano obrazovanje školskog knjižničara na Fakultetu Adama Mickiewicza u Poznańu iz očišta absolventice te smo saznali i nešto o samom poslu školskog knjižničara u Poljskoj i obrazovanju koje mu je za taj posao bilo potrebno.

U ovom ćemo se poglavlju osvrnuti na neke bitne dijelove iz ranijih intervjuova tako što ćemo istaknuti sličnosti ili razlike s obrazovanjem knjižničara na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Ključno je istaknuti kako na Filozofskom fakultetu ne postoji poseban smjer za školsko knjižničarstvo, ali se na određene načine mogu steći kompetencije potrebne za zaposlenje u školskoj knjižnici. Na oba fakulteta moguće je pohađati kolegije koji spajaju knjižničarske i pedagoške kompetencije, no razlika je u tome što obrazovni program na Fakultetu Adama

Mickiewicza predviđa pedagoške kolegije u sklopu samog studija bibliotekarstva, dok studenti filozofskog fakulteta imaju mogućnost slušati takve kolegije, ali oni nisu predviđeni u samom obrazovnom programu. Ovdje se misli na to da ti kolegiji nisu obavezni, ali i da se određeni pedagoški kolegiji ne mogu upisati niti položiti za vrijeme redovnog studija jer to sustav ne dopušta, već se ti kolegiji upisuju nakon završenog studija u sklopu CZON-a. Uočavamo, dakle, da u okviru studija bibliotekarstva na Filozofskom fakultetu, studenti nemaju predviđeno dovoljno pedagoško-psihološkog obrazovanja i metodike koja im je potrebna za rad u školi. Ovo ipak ovisi i o izboru drugog studijskog smjera, ali i o studentovoj opredijeljenosti za rad u nekoj od knjižnica što mu omogućuje da izborom određenih kolegija sam sudjeluje u profiliranju studija. Za rad u školskoj knjižnici predviđa se polaganje 60 ECTS-a iz pedagoško-psihološkog i metodičkog područja pri čemu se većina izbornih i svi obavezni kolegiji ne mogu upisati za vrijeme redovnog trajanja studija ako student na ni jednom od svojih studijskih predmeta nije upisan na nastavnički smjer (što samo usmjerenje za bibliotekara nema u ponudi).

S druge strane valjalo bi još jednom istaknuti ranije spomenutu nužnost o dvopredmetnosti studija koju ističu poljski stručnjaci. Na Filozofskom fakultetu studentu je omogućen upis dvopredmetnog studija što može znatno obogatiti njegovo znanje i unaprijediti njegove kompetencije. Studenti na Filozofskom fakultetu zahvaljujući dvopredmetnom studiju imaju mogućnost proširiti svoje znanje i na drugim područjima, a ne samo na području informacijskih znanosti, odnosno području društvenih znanosti, što ih samim time stavlja u prednost pred studentima Fakulteta Adama Mickiewicza.

Nadalje, ono što je također važno napomenuti je praktični rad studenata u knjižnici tijekom studija. Filozofski fakultet u svojem programu predviđa studentsku praksu od 160 sati ravnomjerno raspoređenih u četiri knjižnice. Student odrađuje 40 sati prakse u Knjižnici filozofskog fakulteta, 40 sati prakse u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, zatim 40 sati u Gradskoj knjižnici Grada Zagreba, a preostalih 40 sati student može odraditi u jednoj od ranije spomenutih knjižnica ili u nekoj drugoj knjižnici prema vlastitom izboru. Iako studentska praksa u školskoj knjižnici nije striktno zadana, studentu je ostavljena mogućnost da sam izabere jednu četvrtinu svoje prakse odraditi u školskoj knjižnici. Također se u sklopu nastave na nekim kolegijima predviđaju posjeti knjižnicama, između ostalog i školskoj knjižnici prilikom čega student ulaze u interakciju sa školskim knjižničarima te dobivaju uvid u posao ove vrste knjižnice.

Napredak obrazovanja knjižničara počiva na ideji o preuzimanju pozitivnih primjera iz modela jednog studija u model drugog studija te izbacivanju, odnosno korekciji postojećih manjkavosti. Pa bi se tako program Fakulteta Adama Mickiewicza mogao izmijeniti tako da studentima omogući upis i dodatnog usmjerenja te im na taj način omogući šire znanje i ostvarenje kompetencija s nekog drugog znanstvenog područja, dok bi Filozofski fakultet mogao u svoj program uvesti modul školskog knjižničarstva kao izborni s kojim bi studenti stekli potrebne kompetencije za rad u školskoj knjižnici po završetku studija.

10. Zaključak

Cilj pisanja ovog rada bio je bolje upoznati način obrazovanja knjižničara u Poljskoj i Hrvatskoj te prenijeti ono najbitnije budućem čitatelju. Osim što rad ima informativnu ulogu i novi pogled na temu obrazovanja, koja je među hrvatskim knjižničarima (ali i poljskim) popularna, također ima ulogu predočiti pozitivne i negativne strane ovih dvaju obrazovnih sustava.

Početna teza prilikom pisanja rada proizašla je iz neshvaćanja kako apsolvant bibliotekarstva u Hrvatskoj ne može raditi u školskoj knjižnici samo sa završenim bibliotekarstvom, već se iziskuje potreba za dodatnim doškolovanjem. No, ako se bolje upoznamo s ovom temom, shvatit ćemo kako je pedagoško-psihološko obrazovanje nužno za osobu koja se namjerava zaposliti u školskoj knjižnici.

Obrazovni program Filozofskog fakulteta u Zagrebu je olakšao studentima svojom ponudom izbornih predmeta s pedagoškim kompetencijama, mogućnošću da se upiše dvosmjerni studij (a među tim i nastavnički smjer) te slobodnim odabirom dijela prakse, koju student može odraditi u školskoj knjižnici. Jedan od ključnih preokreta za knjižničare na Filozofskom fakultetu koji žele raditi u školskoj knjižnici bilo je uvođenje kolegija Školsko knjižničarstvo, koji informira studente o njihovim obvezama i mogućnostima, ako se žele zaposliti na radnome mjestu školskog knjižničara.

Ipak smatram da bi obrazovni program trebao omogućiti studentima bibliotekarstva, koji nemaju mogućnost upisati nastavnički smjer na drugom studijskom usmjerenju, upis obveznih kolegija pedagoško-psiholoških kompetencija i metodičkih kolegija koje će u svakom slučaju morati položiti ako se žele zaposliti u školskoj knjižnici.

Poljski fakultetu (među kojima je i Fakultet Adama Mickiewicza) u svoje su obrazovne programe uključili kolegije koji studentima omogućuju ostvarenje pedagoško-psiholoških kompetencija, što nije stvorilo dodatne troškove, a omogućilo je studentima bibliotekarstva da odmah po završetku studija imaju nešto šire mogućnosti zaposlenja. Ipak, uvođenje posebnog modula za školsko knjižničarstvo ne čini se potrebnim zbog načina na koje je studij knjižničarstva u Poljskoj organiziran (studenti bibliotekarstva u Poljskoj imaju module za školsko knjižničarstvo na svim studijima i nemaju potrebu upisati studij koji nudi posebno usmjerenje za školske knjižničare).

U konačnici zaključujem kako su obrazovni programi u objema zemljama u većem dijelu dobro koncipirani te da se studenti, iako se ponekad osjećaju nesigurno, mogu po završetku studija brzo i kvalitetno snaći u novom radnom okruženju.

11. Literatura

1. Erl Šafar, M., & Lubina, T. (2018). Formalno obrazovanje knjižničara. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 61(1), 219-239.
2. Galić, S. (2012). Suvremeno školsko knjižničarstvo. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 58(28), 207-217.
3. Grabowska, D., Rechul, M., Rechul, H., Turkiewicz, R., & Jankowska, E. (2011). Bibliotekarz.
4. Hallas, B. Nowa rola nauczyciela bibliotekarza jako „nawigatora wiedzy”.
5. Horvat, A. (1996). Školovanje knjižničara u Hrvatskoj. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 39(1-2), 133-142.
6. Jarowiecki, J. (1993). Kształcenie bibliotekarzy szkolnych w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie.
7. Kowalik, A. (2011). Doskonalenie bibliotekarzy w Polsce-historia, stan obecny i perspektywy. Netografia analityczna wybranych portali i wortali dla bibliotekarzy szkolnych. Kraków.
8. Kowalowa, E. (1998). Nowe możliwości kształcenia zawodowego.
9. Lasić-Lazić, J. (1999). Kako obrazovati knjižničara za rad u 21. stoljeću. *Školska knjižnica u 21. stoljeću: zbornik radova 10. proljetne škole školskih knjižničara*, 3-11.
10. Lasić-Lazić, J., Banek Zorica, M., & Špiranec, S. (2012). Obrazovanje školskih knjižničara temeljeno na ishodima učenja. *XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske*,
11. Lasić-Lazić, J., Slavić, A. (2000). Obrazovanje školskih knjižničara kao teorijsko i praktično pitanje. *Školska baština : zbornik radova 11. Proljetne škole školskih knjižničara Republike Hrvatske / Šeta, Višnja (ur.). Rijeka: Ministarstvo prosvjete, kulture i športa; Prva sušačka hrvatska*, str. 101-111.
12. Lasić-Lazić, Jadranka. (1994). Obrazovanje školskih knjižničara. *Zbornik radova 5. Proljetne škole školskih knjižničara Republike Hrvatske*, 105-109.
13. Rogož, M. (1998). Nauczyciel-bibliotekarz-przygotowanie do zawodu.
14. Stojanovski, R. (2000). Obrazovanje školskih knjižničara : *diplomski rad / Ratko Stojanovski ; [mentor Jadranka Lasić-Lazić]*. – Zagreb: Filozofski fakultet.
15. Šerić, N. (2005). Obrazovanje bez granica-suvremena uloga školske knjižnice. Jasmina Lovrinčević, Dinka Kovačević, Jadranka Lasić-Lazić, Mihaela Banek Zorica ZNANJEM DO ZNANJA: PRILOG METODICI RADA ŠKOLSKOG KNJIŽNIČARA Zavod za informacijske studije odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2005., 314 str. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 51(14), 153-157.
16. Dziennik ustaw rzeczypospolitej polskiej. (2018). // [isap.sejm.gov.pl](http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180000574/O/D20180574.pdf). Dostupno na: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180000574/O/D20180574.pdf> (Posjet: 18. lipnja 2021.)
17. Jakie kwalifikacje musi mieć nauczyciel bibliotekarz. (2019). // studia-pedagogiczne.pl. Dostupno na: <https://studia-pedagogiczne.pl/aktualnosci/jakie-kwalifikacje-musi-miec-nauczyciel-bibliotekarz/> (Posjet: 18. lipnja 2021.)

18. Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. (2011). // *narodne-novine.nn.hr*. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_03_28_584.html (Posjet: 18. lipnja 2021.)
19. Pravilnik o odgovarajućoj vrsti obrazovanja učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi. (2019). // *narodne-novine.nn.hr*. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_6_137.html (Posjet: 18. lipnja 2021.)
20. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (2017). // *isap.sejm.gov.pl*. Dostupno na: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001575/O/D20171575.pdf> (Posjet: 30. lipnja 2021.)
21. Standard za školske knjižnice. (2000). // *narodne-novine.nn.hr*. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (Posjet: 18. lipnja 2021.)
22. Standardy pracy biblioteki szkolnej. (2010). // *e-pedagogiczna.edu.pl*. Dostupno na: http://e-pedagogiczna.edu.pl/upload/file/sekcja/standardy_biblioteki_szkolne.pdf (Posjet: 18. lipnja 2021.)
23. Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. (2019). // *narodne-novine.nn.hr*. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html (Posjet: 18. lipnja 2021.)

12. Popis tablica

Tablica 1.....	14

13. Prilozi

PITANJA ZA STUDENTA BIBLIOTEKARSTVA

- 1) Na kojem fakultetu i smjeru studirate?
- 2) Biste li se željeli zaposliti na radnom mjestu školskog knjižničara?
- 3) Smatrate li da bi studij školskog bibliotekarstva bio potreban/koristan? Zašto?
- 4) Smatrate li da su kolegiji koje slušate za vrijeme studija korisni u budućem zaposlenju? Mislite li da bi nekih kolegija trebalo biti više ili manje, kojih?
- 5) Imate li za vrijeme studija predviđenu praksu? Koliko sati prakse? U kojoj vrsti knjižnice možete obavljati svoju praksu? Je li moguće odraditi praksu u školskoj knjižnici?
- 6) Koliko ste zadovoljni količinom i kvalitetom prakse koju obavljate za vrijeme studija?
- 7) Mislite li da ćete nakon obavljene prakse za vrijeme studija biti kompetentni za samostalan rad u knjižnici?
- 8) Koje kolegije ili stečeno znanje na fakultetu smatrate da će Vam pomoći u praktičnom radu s učenicima?
- 9) Postoji li neki kolegij/modul koji spaja pedagoške i knjižničarske kompetencije? (npr. Kolegij Školske knjižnice na FFZG-u)
- 10) Imate li određen broj ECTS-a pedagoških predmeta koje u Poljskoj morate položiti kako biste se zaposlili kao školski knjižničar?
- 11) Jeste li za vrijeme studija sudjelovali ili organizirali neke radionice za djecu, postoje li možda neki (obvezni ili izborni) kolegiji na kojima se studenti bave radionicama za djecu?
- 12) Jeste li za vrijeme studija bili upoznati sa nekim primjerima dobre prakse školskih knjižnica?
- 13) Smatrate li da je važno „držati korak s tehnološkim napredcima“ kako bi se moglo kvalitetnije raditi s učenicima? Prati li program Vašeg studija adekvatno tehnološke napretke i promjene?
- 14) Mislite li da Vas studij kvalitetno poučava uporabi tehnologije u Vašem budućem poslu?
- 15) Postoji li na Vašem studiju bibliotekarstva modul gdje se uči o svjetskoj i domaćoj književnosti, aktualnim i važnim knjigama, kako ih pronaći i pratiti? Mislite li da bi za posao školskog knjižničara trebao postojati takav modul, odnosno dobro je da postoji?
- 16) Na koji način biste pripremili učenike za samostalno pretraživanje informacija, vrednovanje izvora i izvlačenje potrebnih informacija? Koji kolegij/i na fakultetu Vas priprema/ju za taj dio posla?
- 17) Koje zadaće smatrate glavnima u poslu školskog knjižničara?
- 18) Smatrate li da ste za vrijeme studija stekli sljedeće kompetencije:
 - g) dobro poznavanjem didaktike i metodike
 - h) razvijene socijalne i komunikacijske vještine
 - i) informacijske vještine
 - j) vještine timskog rada
 - k) organizacijske sposobnosti
 - l) poznavanje suvremene tehnologije

(Molim napisati koje ste kompetencije stekli. Moguće je napisati sve, neke ili ni jednu)

Koji kolegiji ili iskustva na fakultetu su Vam u tome pomogli?

19) Jeste li u globalu zadovoljni svojim studijem? Biste li nešto promijenili, ako da-što?

PYTANIA DLA STUDENTA BIBLIOTEKARSTWA SZKOLNEGO

1) Na jakim uniwersytecie i kierunku Pan/i studiuje?

2) Czy Pan/i chciał/a by się zatrudnić na stanowisku nauczyciela-bibliotekarza?

3) Czy Pana/i zdaniem kierunek bibliotekarstwa szkolnego jest potrzebny/użyteczny?
Dlaczego?

4) Czy Pana/i zdaniem przedmioty, na które Pan/i uczęszcza przydadzą się w przyszłej pracy?

Czy Pana/i zdaniem niektórych przedmiotów powinno być więcej/mniej? Proszę podać przykład.

5) Czy studenci UAM odbywają praktyki?

Ile godzin praktyki student musi odbyć?

W jakiego rodzaju bibliotece student UAM można odbyć swoją praktykę?

Czy istnieje możliwość, aby student odbył praktykę w bibliotece szkolnej?

6) Czy Pan/i jest zadowolony/a z ilości godzin i jakości praktyki, którą musi Pan/i odbyć w ramach studiów? Dlaczego?

7) Czy Pana/i zdaniem po zakończeniu praktyki odbywanej w ramach studiów będzie Pan/i przygotowany/a do samodzielnej pracy w bibliotece szkolnej?

8) Które przedmioty lub umiejętności uzyskane w trakcie studiów pomogą Panu/i w praktycznej pracy z uczniami?

9) Czy na UAM wykładany jest przedmiot lub moduł, który łączy umiejętności z dziedziny pedagogiki i bibliotekarstwa? (Przykład: Na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Zagrzebiu wykładany jest przedmiot "Biblioteki szkolne")

10) Czy istnieje formalna liczba punktów ECTS z dziedziny pedagogiki, które student w Polsce musi zdobyć, aby móc pracować jako nauczyciel-bibliotekarz?

11) Czy Pan/i podczas studiów uczestniczył/a lub organizował/a warsztaty dla dzieci?

Czy prowadzone są przedmioty (obowiązkowe czy fakultatywne), w ramach których studenci organizują warsztaty dla dzieci?

12) Czy podczas studiów zapoznał się Pan/zapoznała się Pani z przykładami „dobrych praktyk“ bibliotek szkolnych? Jeśli tak, proszę podać przykład.

13) Czy Pana/i zdaniem należy być na bieżąco z nowymi technologiami, aby jak najlepiej pracować z uczniami? Czy program UAM odpowiednio śledzi postępy i zmiany w dziedzinie nowych technologii?

14) Czy Pana/i zdaniem studia bibliotekarstwa szkolnego na UAM dobrze przygotowują do używaniu technologii potrzebnych w przyszłej pracy nauczyciela-bibliotekarza?

15) Czy na UAM (bibliotekarstwo szkolne) istnieje moduł poświęcony światowej i polskiej literaturze, aktualnym i ważnym książkom oraz temu jak je znaleźć?

Czy Pan/i uważa, że taki moduł byłby przydatny dla studentów bibliotekarstwa?

16) W jaki sposób Pan/i przygotowałyby uczniów do samodzielnego poszukiwania informacji, oceny wiarygodności źródeł i selekcjonowania informacji?

Który przedmiot/przedmioty na UAM przygotował Pana/Panią do takiej pracy?

17) Które zadania uważa Pan/i za najważniejsze w pracy nauczyciela-bibliotekarza?

18) Czy uważa Pan, że w podczas studiów uzyskał/a następujące kompetencje:

- a. Dobrą wiedzę z dziedzin dydaktyki i metodyki
- b. Zaawansowane umiejętności społeczne i komunikacyjne
- c. Umiejętności z dziedziny nauk informacyjnych
- d. Umiejętność pracy w zespole
- e. Umiejętności organizacyjne
- f. Wiedzę o współczesnych technologiach

(Proszę napisać, które umiejętności z listy Pan/i zdobył/a. Można wybrać wszystkie, niektóre lub ani jednej).

Które zajęcia lub doświadczenia zdobyte podczas studiowania Panu/i w tym pomogły?

19) Czy Pan/i jest ogólnie zadowolony/a ze studiów bibliotekarstwa szkolnego na UAM? Czy Pan/i coś zmieniłby/-aby? Jeśli tak - co?

PITANJA ZA ŠKOLSKOG KNJIŽNIČARA

- 1) Na kojem fakultetu i smjeru ste diplomirali?
- 2) Kako to da ste odlučili raditi kao školski knjižničar?
- 3) Kada ste počeli raditi nakon studija koliko ste bili samostalni u svom radu u knjižnici?
- 4) Smatrate li da je obrazovanje koje ste stekli za vrijeme studija u većoj ili manjoj mjeri primjenjivo na Vašem radnom mjestu u knjižnici?
- 5) Jeste li prije zaposlenja u školskoj knjižnici odradili praksu u nekoj školskoj knjižnici?
- 6) Je li Vam praksa (ovdje se misli na praksu u bilo kojoj vrsti knjižnice) za vrijeme studija pomogla da se osjećate kompetentno/spremno za samostalan rad u knjižnici?
- 7) Koji kolegiji ili stečeno znanje na fakultetu su vam koristili u praktičnom radu s djecom u školskoj knjižnici?
- 8) Jeste li polagali pedagoške predmete za vrijeme svog studijskog obrazovanja (danas je potrebno položiti 60 ECTS-a pedagoških predmeta)? U kojoj mjeri su Vam pedagoški predmeti pomogli u Vašem poslu? Smatrate li da je 60 ECTS-a pedagoških predmeta dovoljno/previše/premalo...?
- 9) Mislite li da Vas je studij adekvatno pripremio na rad s tehnologijom u školskoj knjižnici?
- 10) Na koji način povezujete znanja iz različitih područja bibliotekarstva i pedagogije u svom poslu?
- 11) Jeste li na početku učili posao školskog knjižničara od iskusnijeg kolege koji je radio kao školski knjižničar? Ako ne, na koji način ste naučili obavljati posao školskog knjižničara?
- 12) Imate li/jeste li imali suradnika u Vašoj školskoj knjižnici?
- 13) Ako nemate suradnika, smatrate li da Vam je teže odrađivati posao knjižničara?
- 14) obraćate li se kolegama-knjižničarima iz drugih škola za savijete u poslu?
- 15) Koje zadaće smatrate glavnim poslom školskog knjižničara?
- 16) Koliko biste procijenili da je Vašeg vremena uloženo u: a) rad s djecom; b) rad s učiteljima; c) ostali rad u knjižnici
- 17) Na koji se način odražava na posao školskog knjižničara moderan način života koji podrazumijeva sveprisutnu tehnologiju?
- 18) Omogućuje li Vaša knjižnica online pretraživanje svog kataloga?
- 19) Smatrate li da je važno „držati koraka s tehnološkim napredcima“ kako bi se moglo kvalitetnije raditi s učenicima?
- 20) Suradujete li s drugim knjižnicama?
- 21) Suradujete li s nastavnicima i na koji način?
- 22) Suradujete li s roditeljima učenika?
- 23) Organizirate li radionice za djecu?
- 24) Potičete li djecu na čitanje tako što vodite neformalne razgovore s djecom o knjigama i čitanju?
- 25) Pripremate li učenike za samostalno pretraživanje informacija, vrednovanje izvora i izvlačenje potrebnih informacija? Na koji način to činite?
- 26) Ima li Vaša školska knjižnica prostor gdje učenici mogu boraviti, gdje možete organizirati radionice, književne susrete i sl.? Ako ne, na koji način to rješavate?

PYTANIA DLA NAUCZYCIELA-BIBLIOTEKARZA

- 1) Jakie studia Pan ukończył? (Proszę napisać uniwersytet i kierunek)
- 2) Co sprawiło, że podjął Pan pracę jako nauczyciel-bibliotekarz, chociaż nie ukończył Pan studiów na kierunku bibliotekarstwo szkolne?
- 3) Dlaczego postanowił Pan pracować jako nauczyciel-bibliotekarz?
- 4) Czy mógł Pan podejmować niezależne decyzje (miał Pan wolną rękę) w czasie pracy w bibliotece szkolnej?
- 5) Czy mógł Pan zastosować w swojej pracy w bibliotece wiedzę i umiejętności zdobyte w czasie studiów ?
- 6) Czy w trakcie studiów miał Pan praktyki w bibliotece szkolnej?
- 7) Czy praktyki w czasie studiów (w dowolnej bibliotece) sprawiły, że czuł się Pan kompetentnie po podejmując później pracę w bibliotece?
- 8) Jakie przedmioty lub kompetencje uzyskane w czasie studiów pomogły Panu w praktycznej pracy z dziećmi w bibliotece szkolnej?
- 9) Czy zaliczył Pan moduł pedagogiczny?
Czy kompetencje uzyskane po ukończeniu modułu pedagogicznego pomogły Panu w pracy w bibliotece szkolnej?
- Obecnie w Chorwacji należy zdobyć 60 ECTS-ów z przedmiotów pedagogicznych – czy to Pana zdaniem wystarczająco/za dużo/ za mało?
- 10) Czy studia odpowiednio przygotowały Pana do pracy z nowymi technologiami w bibliotece szkolnej?
- 11) W jaki sposób łączy Pan umiejętności z dziedziny bibliotekoznawstwa i pedagogii w swojej działalności w bibliotece szkolnej?
- 12) Kiedy zaczął Pan pracować w bibliotece szkolnej, czy uczył się Pan pracy od bardziej doświadczonego nauczyciela-bibliotekarza?
Jeśli nie, w jaki sposób nauczył się Pan wykonywać prace nauczyciela-bibliotekarza?
- 13) Czy miał Pan kiedykolwiek współpracownika w bibliotece szkolnej?
- 14) Czy według Pana nauczycielowi-bibliotekarzowi, który nie ma współpracownika, trudniej wykonywać pracę? Dlaczego?

- 15) Czy kiedykolwiek pytał Pan nauczycieli-bibliotekarzy z innych bibliotek szkolnych o radę w związku z pracą?
- 16) Które zadania uważa Pan za najważniejsze w pracy nauczyciela-bibliotekarza?
- 17) Ile czasu Pan jako nauczyciel-bibliotekarz spędził: a) pracując z dziećmi, b) pracując z nauczycielami c) wykonując inne prace w bibliotece?
- 18) Jaki wpływ ma współczesny tryb życia, zawierający wszechobecną technologię, na pracę nauczyciela-bibliotekarza?
- 19) Czy biblioteka szkolna, w której Pan pracował, umożliwiała przyszukiwanie online swojego katalogu?
- 20) Czy Pana zdaniem ważne jest dotrzymywanie kroku postępowi technologicznemu, aby móc jak najlepiej pracować z uczniami?
- 21) Czy współpracuje Pan z innymi bibliotekami szkolnymi? (gdy pracował Pan jako nauczyciel-bibliotekarz).
- 22) Czy współpracuje Pan z nauczycielami i w jaki sposób? (gdy pracował Pan jako nauczyciel-bibliotekarz).
- 23) Czy współpracuje Pan z rodzicami? (gdy pracował Pan jako nauczyciel-bibliotekarz).
- 24) Czy organizował Pan warsztaty dla dzieci? (gdy pracował Pan jako nauczyciel-bibliotekarz).
- 25) Czy zachęcał Pan uczniów do czytania poprzez nieformalną rozmowę o książkach i czytaniu? (gdy pracował Pan jako nauczyciel-bibliotekarz).
- 26) Czy przygotowywał Pan uczniów do samodzielnego poszukiwania, oceniania źródeł i selekcjonowania informacji? W jaki sposób to Pan robił? (gdy pracował Pan jako nauczyciel-bibliotekarz).
- 27) Czy biblioteka szkolna, w której Pan pracował, ma pomieszczenie, gdzie uczniowie mogą przebywać, gdzie można organizować warsztaty, spotkania literackie itp.? Jeśli nie, jak biblioteka radzi sobie z tymi kwestiami?

Usporedba obrazovanja školskih knjižničara u Hrvatskoj i Poljskoj

Sažetak

Knjižničarstvo se kao znanost u Hrvatskoj i Poljskoj razvija u sličnim uvjetima. To su obje Europske zemlje s nevelikom udaljenošću. Obje zemlje kao uzor uzimaju spoznaje iz drugih zemalja u kojima je knjižničarstvo jačalo, primjer takvih zemalja su Engleska, Francuska, Njemačka. Obrazovanje knjižničara na samom početku je vrlo praktično, ne postoje formalni obrazovni sistemi. Ipak, s vremenom nastaju prve škole.

Danas je knjižničarstvo priznata znanost u svijetu, a obrazovanje za knjižničare doseglo je akademsku razinu. Zbog stalnih promjena u struci, a ponajviše onih koje se tiču tehnoloških napretka, važno je cijelo vrijeme obnavljati obrazovni program.

U samo obrazovanje knjižničara uklopljeno je dakako i školsko knjižničarstvo. Zbog opširnosti područja na kojem bismo mogli proučavati ovaj fenomen, odlučila sam usporedbu obrazovanja školskih knjižničara u Hrvatskoj i Poljskoj utemeljiti na primjeru Filozofskog fakulteta u Zagrebu i Fakulteta Adama Mickiewicza u Poznanju. Ovdje nailazimo na ključnu razliku kada su u pitanju obrazovni programi Hrvatske i Poljske. Iako je Filozofski fakultet pokušao uklopiti školsko knjižničarstvo u redovni studij bibliotekarstva, nije to u potpunosti uspio provesti. S druge strane Fakultet Adama Mickiewicza uveo je poseban modul za školsko knjižničarstvo pa tako student po završetku studija može raditi u svim vrstama knjižnice.

Ovaj rad je osim pregleda literature, prikazao i mišljenja stručnjaka (školskih knjižničara) i studenata bibliotekarstva u Poljskoj i Hrvatskoj. Nakon provedenih intervjua ipak možemo zaključiti da su oba obrazovna sustava kvalitetna te da se studenti po završetku ovih studija mogu zaposliti u struci i kvalitetno odraditi svoj posao.

Ključne riječi: školsko knjižničarstvo, Poljska, Hrvatska, obrazovanje knjižničara, školski knjižničar.

Comparison of the school librarians education in Croatia and Poland

Summary

Librarianship as a science in Croatia and Poland was developing in similar conditions. These are both European countries with a short distance. Both countries took as a model knowledge from other countries where librarianship has strengthened, examples of such countries are England, France, Germany. The education of librarians at the very beginning was very practical, there were no formal education systems. However, over time, the first schools emerged.

Nowadays, librarianship is a recognized science in the world, and education for librarians has reached an academic level. Due to the constant changes in the profession, and especially those related to technological advances, it is important to renew the educational program all the time.

Of course, school librarianship is also embedded in the education of librarians. Due to the vastness of the area in which we could study this phenomenon, I decided to compare the education of school librarians in Croatia and Poland on the example of the Faculty of humanities and social sciences, University of Zagreb and the Adam Mickiewicz University. Here we find a key difference when it comes to educational programs in Croatia and Poland. Although the Faculty of humanities and social sciences tried to incorporate school librarianship into the regular study of librarianship, it failed to fully implement it. On the other hand, the Adam Mickiewicz University has introduced a special module for school librarianship, so that a student can work in all types of libraries after graduation.

In addition to reviewing the literature, this paper also presented the opinions of experts (school librarians) and librarians in Poland and Croatia. After the interviews, we can conclude that both educational systems are of high quality and that students after completing these studies can be employed in the profession and do their job well.

Key words: school librarianship, Poland, Croatia, librarian education, school librarian.